

до захиску

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

студента Губіної Дар'ї Валентинівни _____
(ПІБ)

академічної групи 072-18зск-1 (заочна форма навчання) _____
(шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» _____
(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми: «Фінанси, банківська справа та страхування» _____

на тему: «Фінансові ресурси підприємства і джерела їх формування (на прикладі ТОВ «Бріюшь»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Цуркан І.М.	76	<i>добре</i>	<i>Цуркан</i>
Рецензент	Місюренко О.О.		<i>визначено</i>	<i>Місюренко</i>
Нормоконтролер	Доценко О.Ю.		<i>добре</i>	<i>Доценко</i>

Дніпро
2021

Национальний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

2

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
економічного аналізу і фінансів
(повна назва)

О.В.Єрмошкіна

(підпис)

(прізвище, ініціали)

» _____ 2021 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавр

студенту Губіній Дар'ї Валентинівні академічної групи 072-18зск-1
(прізвище, ініціали) (шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва спеціальності)

На тему: «Фінансові ресурси підприємства і джерела їх формування (на прикладі ТОВ «Бріюшь»

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від 14.05.21р. №265-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	03.05.2021- 06.05.2021
Розділ 1	Теоретичні підходи до формування фінансових ресурсів підприємства	07.05.2021- 16.05.2021
Розділ 2	Аналіз фінансових ресурсів ТОВ «Бріюшь» і джерел їх формування	17.05.2021- 27.05.2021
Розділ 3	Планування ефективних джерел фінансових ресурсів ТОВ «Бріюшь»	28.05.2021- 03.06.2021
ВИСНОВКИ		04.06.2021- 06.06.2021
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	07.06.2021- 10.06.2021

Завдання видано

Цуркан І.М.
(підпис керівника)

Цуркан І.М.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання 19.04.2021 р.Дата подання до екзаменаційної комісії 14.06.2021 р.

Завдання прийнято до виконання

Губіна Д.В.
(підпис студента)

Губіна Д.В.

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Губіна Л.В. Фінансові ресурси підприємства і джерела їх формування (на прикладі ТОВ «Бріюшь»).

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 072 – «Фінанси, банківська справа та страхування». - Національний технічний університет "Дніпровська політехніка". - м. Дніпро, 2021.

Об'єктом дослідження в дипломній роботі є процес формування джерел фінансування діяльності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні аспекти ефективного формування фінансових ресурсів підприємств.

Метою дипломної роботи є на основі аналізу джерел фінансування підприємств надати рекомендації з оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства з метою поліпшення фінансових результатів його діяльності.

У вступі обґрунтована актуальність обраної теми, поставлено мету та задачі дипломної роботи. У першому розділі визначено особливості формування фінансових ресурсів підприємств, досліджено існуючі методи визначення оптимальних співвідношень джерел формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.

У другому розділі здійснено аналіз формування та використання фінансових ресурсів ТОВ «Бріюшь».

У третьому розділі спланована оптимальна структура фінансових ресурсів підприємства за двома критеріями: за критерієм мінімізації її вартості, критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності.

**ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, ПОЗИКОВИЙ КАПІТАЛ,
ОПТИМАЛЬНА СТРУКТУРА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ, ФІНАНСОВА
СТІЙКІСТЬ, СЕРЕДНЬОЗВАЖЕНА ВАРТІСТЬ КАПІТАЛУ**

ABSTRACT

Gubina D.V. Financial resources of an enterprise and sources of their formation (in terms of Briosh ltd).

Qualification work of the bachelor in speciality 072 – “Finance, Banking and Insurance”. – Dnipro University of Technology, Dnipro, 2021.

The object of research in qualification work is the process of creating sources of financing for the activities of enterprises.

The subject of the study is theoretical and methodological aspects of effective formation of financial resources of enterprises.

The purpose of the qualification work: based on the analysis of sources of financing of enterprises to give recommendations on optimizing the structure of the financial resources of the enterprise in order to improve the financial performance of its activities.

The introduction substantiates the relevance of the chosen topic, sets the goal and objectives of the thesis. The first chapter identifies the peculiarities of the formation of financial resources of enterprises, examines the existing methods for determining the optimal relationships between sources of financial resources of economic entities.

The second section analyzes the formation and use of financial resources of Briosh Ltd.

In the third section, the optimal structure of the enterprise's financial resources is planned for two criteria: the criterion for minimizing its value, the criterion for maximizing the level of financial profitability.

FINANCIAL RESOURCES, OWN CAPITAL, LOAN CAPITAL, OPTIMAL STRUCTURE OF FINANCIAL RESOURCE, FINANCIAL STABILITY, WEIGHTED AVERAGE COST OF CAPITAL

ЗМІСТ

	Стр
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	10
1.1. Фінансові ресурси підприємства, їх сутність та джерела формування	10
1.2. Методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємства ...	19
1.3. Методика визначення оптимальних співвідношень джерел формування фінансових ресурсів.....	24
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТОВ «БРІЮШЬ» І ДЖЕРЕЛ ЇХ ФОРМУВАННЯ.....	34
2.1. Коротка характеристика підприємства ТОВ «Бріюшь».....	34
2.2. Горизонтальний аналіз балансу ТОВ «Бріюшь».....	36
2.3. Вертикальний аналіз балансу ТОВ «Бріюшь».....	39
2.4. Аналіз руху капіталу підприємства та інтенсивності його оновлення	43
2.5. Оцінка складу джерел фінансування майна ТОВ «Бріюшь».....	46
2.6. Аналіз ефективності використання капіталу ТОВ «Бріюшь» в цілому і за окремими його видами та елементами.....	49
2.6.1. Оцінка оборотності капіталу підприємства.....	49
2.6.2. Оцінка рентабельності капіталу підприємства.....	50
2.6.3. Оцінка ступеня виконання плану та динаміки основних показників, що забезпечують підприємству прийнятні темпи економічного зростання.....	51
2.7. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу ТОВ «Бріюшь»	52
Висновки до розділу 2.....	61
РОЗДІЛ 3. ПЛАНУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТОВ «БРІЮШЬ».....	64
3.1. Формування оптимальної структури фінансових ресурсів	

підприємства за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності	64
3.2. Формування оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства за критерієм мінімізації її вартості.....	75
3.3. Основні напрями оптимізації розміру складових елементів капіталу після визначення оптимальної структури фінансових ресурсів.....	78
Висновки до розділу 3.....	80
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ	93

ВСТУП

Актуальність теми. Підприємства кондитерської галузі України, яка останнім часом характеризується високим рівнем конкуренції, стикаються з впливом багатьох факторів на їх діяльність. Щоденно кожне підприємство стикається з багатьма проблемами які стосуються як організаційно-технічних, так і фінансових протиріч. Серед великої кількості питань, що потребують щоденного вирішення важливим є питання за рахунок яких фінансових ресурсів та з яких джерел здійснювати поповнення свого капіталу для виконання своєї діяльності.

Відомо, що ефективність діяльності окремого підприємства, його фінансова стійкість та раціональне витрачання активів підпадає під вплив саме оптимального співвідношення між складовими частинами капіталу. Тобто корегування розмірів власного та позикового капіталу дозволяє підприємству спланувати майбутній обсяг діяльності для отримання необхідного розміру прибутку, з метою його подальшого розвитку.

Спрямування зусиль на розуміння механізму формування оптимального співвідношення капіталу з урахування різнопланового методичного інструментарію досягнення цільових критеріїв, на теперішній час становить великий інтерес для власників підприємств. Тому визначення оптимальних розмірів джерел фінансування підприємства набуває суттєвого значення в діяльності підприємств і безсумнівно є надзвичайно актуальною проблемою щодо підвищення в цілому ефективності господарсько-фінансової діяльності будь-якого підприємства.

Значний внесок у розробку теоретико-методологічних основ визначення сутності фінансових ресурсів та процесів їх формування і використання внесли вчені-економісти: Аранчій А.І., Білик М.Д., Бланк І.О., Василик О.Д., Зеліско А.М., Коробов М.Я, Лахтіонова Л.А., Меренкова Л.О., Опарін В.М., Поддєрьогін А.М., Родіонова В.М., Філімоненков О.С. та інші.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи: на основі аналізу джерел фінансування підприємства надати рекомендації з оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства з метою поліпшення фінансових результатів її діяльності.

Для досягнення поставленої мети в дипломній роботі поставлені та вирішені такі задачі:

- розкрито економічну сутність фінансових ресурсів підприємств;
- досліджено структуру джерел формування фінансових ресурсів підприємств;
- визначено послідовність етапів проведення аналізу фінансових ресурсів;
- проаналізовано методи визначення оптимальних співвідношень джерел формування фінансових ресурсів;
- проаналізовано фінансовий стан підприємства, процес формування та ефективність використання фінансових ресурсів;
- запропоновано методичні підходи до визначення оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства.

Об'єктом дослідження в дипломній роботі є процес формування джерел фінансування діяльності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні аспекти ефективного формування фінансових ресурсів підприємств.

Методи дослідження. Методологічну основу бакалаврської роботи становлять загальнонаукові методи пізнання, застосування яких дозволило отримати відповідні результати: методи теоретичного узагальнення і порівняння були використані для визначення понятійного апарату фінансових ресурсів; системний підхід – для дослідження теоретичних підходів до визначення послідовності етапів проведення аналізу фінансових ресурсів; метод прогнозування екстраполяції (для прогнозування фінансових показників діяльності підприємства); статистичний та фінансовий аналіз - для оцінки стану, структури, ефективності використання фінансових ресурсів та зіставлення фактичних даних звітного і попереднього років.

Інформаційна база. Теоретичну і методичну основу дослідження склали загальні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо процесу формування та планування фінансових ресурсів підприємств, законодавчо-нормативні акти України та звітні дані досліджуємого підприємства.

Обробка інформації, побудова графіків, діаграм здійснювалась за допомогою ПЕОМ з використанням апарату математичних і статистичних функцій прикладного пакету MS Excel.

Апробація результатів дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи, її теоретичні та практичні висновки і рекомендації доповідались і обговорювались на студентській науково-практичній Інтернет-конференції «Розвиток фінансової системи країни в умовах глобалізації» (Дніпро, 19-20 травня 2021 року).

Особистий внесок. Теоретичні положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист одержано автором самостійно на підставі критичного аналізу літературних джерел, даних фінансової звітності підприємства.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 92 сторінок комп'ютерного тексту; робота включає 14 таблиць, 6 рисунків, 2 додатки. Список використаних джерел містить 82 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Фінансові ресурси підприємства, їх сутність та джерела формування

Для кожного господарюючого суб'єкта завжди важливе значення мали питання пошук джерел фінансування та забезпечення ефективного інвестування фінансових ресурсів. Різноманіття фінансово-господарської діяльності підприємств має відображення в їх різному складі, структурі та розмірі фінансових ресурсів.

Вважається що достатня величина фінансових ресурсів та їх ефективне використання позитивно впливає на фінансовий стан підприємства, а саме на його платоспроможність, фінансову стійкість, ліквідність. Належна наявність фінансових ресурсів забезпечує виконання існуючих зобов'язань перед бюджетом, банками, страховими та іншими організаціями. Зусилля підприємств спрямовані на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємств є вагомим резервом покращення їх діяльності.

Над дослідження питання стосовно визначення сутності поняття «Фінансові ресурси підприємства» працювали такі вчені, як В.І. Аранчій, А.І. Балабанов, О.Д. Василик, І.М. Зеліско, А.М. Поддєрьогін, П.А. Стесюк, О.С. Філімоненко, С.В. Хачатурян та інші.

Фінансові ресурси підприємств є однією із найважливіших об'єктів, які входять до сфери управління вищого управлінського персоналу та засновників суб'єктів господарювання. Від доцільно обраних джерел фінансування діяльності підприємства та напрямів їх використання залежить збереження суб'єкта господарювання та його подальший розвиток [1].

Цей термін набув широкого застосування в законодавчій базі України, але офіційне тлумачення його дотепер відсутнє. Немає єдиної думки серед науковців щодо визначення сутності фінансових ресурсів. В табл. 1.1 наведено

тлумачення фінансових ресурсів як економічної категорії та визначення фінансових ресурсів, зокрема.

Таблиця 1.1

Визначення поняття фінансових ресурсів з точки зору вітчизняних та зарубіжних науковців

Автор	Змістова характеристика поняття «фінансові ресурси»
А. М. Поддєрьогін [2], О. Д. Василик [3], О. Філімоненков [4]	грошові нагромадження й доходи, які створюються в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення
В. І. Арначій, В. Д. Чумак [5], В. М. Родіонова [6]	грошові доходи й нагромадження, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат розширеного відтворення та економічного стимулювання працівників
О. М. Бандурка, Коробов М. Я. [7]	власні і позичкові грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту і національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства
А. В. Чуліс, М. Х. Корецький, В. А. Борисова [8], А. І. Балабанов [9]	усі кошти, що знаходяться в розпорядженні підприємства і складаються з основних і оборотних засобів, поданих у вартісному виразі
О. Є. Гудзь [10]	сукупність усіх високоліквідних наявних активів, які перебувають у розпорядженні підприємства й призначені для виконання фінансових зобов'язань і розширеного відтворення, пов'язуючи їх обсяг та склад із платоспроможністю підприємства
П. А. Стецюк [11]	фінансові ресурси підприємства (суб'єкта господарювання) — це його найбільш ліквідні активи, що забезпечують неперервність руху грошових потоків
С. В. Хачатурян [12]	частина коштів підприємства у фондovій і не фондovій формах, яка формується у результаті розподілу виробленого продукту, залучається до діяльності підприємства з різних джерел і спрямовується на забезпечення розширеного відтворення виробництв
С. І. Юрій [13] С. В. Мочерний [14]	грошові фонди, які створюються в процесі розподілу та використання валового внутрішнього продукту за певний період часу
В. М. Опарін [15]	сума коштів, спрямованих в основні засоби та обігові кошти підприємства. Це авансовані кошти, що вкладаються в обіг і мають обов'язково повернутись. Але це не всі грошові кошти, а тільки ті гроші, які роблять гроші, тобто на основі використання яких формується додана вартість
Л. А. Лахтіонова [16]	грошові кошти у формі грошових фондів (статутний фонд, фонд оплати праці, резервний фонд) та у не фондovій формі (використання грошових коштів для виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом і позабюджетними фондами, банками, страховими компаніями і т. д.)
Ю.В. Петленко [17]	фінансові ресурси — це грошові кошти, які залучені в господарський оборот підприємства із різних джерел, сформованих під впливом організаційно-правових форм господарювання, призначених для покриття його власних потреб
І.М. Зеліско [18]	фінансові ресурси підприємств - грошові та інші ліквідні оборотні засоби, що нагромаджені й авансовані з власних, позикових та залучених джерел у господарську діяльність підприємства задля

Продовження табл. 1.1

Автор	Змістова характеристика поняття «фінансові ресурси»
	задоволення економічних потреб та інтересів його власників, учасників або інших зацікавлених осіб.

Наведені в таблиці 1.1 визначення доводять, що серед українських та зарубіжних вчених-економістів досі не має одностайної думки щодо визначення цього терміну, змісту фінансових ресурсів, методів впливу на ефективність господарювання.

Наукова полеміка виникає навколо того, чи слід у визначенні виділяти фондову або нефондову форму, окремо вказувати на джерела створення ресурсів, їх цільове призначення тощо.

При здійсненні діяльності підприємством, щоденно грошові кошти поступають на рахунки в банківські установи як виручка від реалізації або інших доходів і вибувають при проведенні платежів. У процесі формування, розподілу, перерозподілу і використання фінансових ресурсів підприємств виникає широкий спектр грошових відносин. У даному контексті фінансові ресурси розглядають також через форму їх вираження, зокрема, як сукупність власних грошових доходів і надходжень ззовні (залучені і позичені кошти) [2-б], грошові кошти і прирівняні до них потоки [18], грошові засоби, кошти, прибутки і надходження, що є в розпорядженні підприємства [8-9], призначені для виконання фінансових зобов'язань підприємства, фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних з розширенням виробництва та підтримки стійкості фінансово-економічної діяльності господарюючого суб'єкта. Таким чином, вся сукупність фінансових відносин підприємств може бути умовно подана у вигляді грошових потоків і мати чіткі вартісні характеристики.

Ті науковці, що розглядають фінансові ресурси як сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні підприємства прирівнюють фінансові ресурси до грошового потоку (руху грошових коштів), не акцентуючи уваги на джерелах їх формування, цільовому призначенні. До цієї когорти науковців можна віднести А. В. Чупіса, М. Х. Корецького, В. А. Борисова, А. І. Балабанова, А. Г.

Загородного та інших [8, 9]. В цьому визначенні виражені економічна основа, зв'язок фінансових ресурсів з відтворювальними процесами та форми їх виявлення.

Надходження і використання коштів показує рух грошових коштів, грошові потоки відображають в динаміці зміни основних кількісних характеристик фінансових ресурсів. Вхідні грошові потоки не мають цільового призначення, не прив'язані до вихідних грошових потоків і не обов'язково використовуються підприємством за призначенням.

Характерною ж ознакою фінансових ресурсів, на нашу думку, є їх цільове спрямування. Такі науковці, як А. М. Поддєрьогін, О. Д. Василик, В. І. Арначій, В. Д. Чумак, В. М. Родіонова [2, 3, 5, 6], стверджують, що фінансові ресурси формуються з відповідних джерел та мають цільове призначення.

Однак щодо розуміння того, на якому етапі відбувається формування фінансових ресурсів, а саме в процесі розподілу й перерозподілу новоствореної вартості підприємством, у економістів відсутня єдність у поглядах. Наприклад, Л. С. Стасюк вважає, що визначення фінансових ресурсів, подібні до наведених вище науковцями (В. І. Арначієм та А. М. Поддєрьогіним), відображають якісну ознаку ресурсів, яка характеризує їх значення на фіксований момент часу [19].

Колектив авторів на чолі з О. М. Бандурка вказують, що для визначення поняття фінансові ресурси необхідно використовувати структурні підходи [7]. Маються на увазі визначення, по-перше, сутності фінансових ресурсів як складової частини виробничих відносин. По-друге, приймати до уваги те, що фінансові ресурси створюються і використовуються в процесі реалізації фінансових відносин. По-третє, необхідно мати на увазі, що безпосередньо поняття ресурси трактується як щось таке, що може бути використано на певні цілі (запаси, кошти то що). Виходячи з цього автори роблять висновок, що фінансові ресурси – це всі грошові кошти, що акумульовані у фонди цільового призначення для здійснення певних витрат.

Останнім часом більша частина коштів підприємств не використовується у фондовій формі. Це затрудняє здійснити розмежування між грошовими коштами і фінансовими ресурсами. Це пов'язано з різним тлумаченням сутності фінансових ресурсів держави і підприємств.

Подані Федосовим В.М. та Поддєрьогіним А.М. визначення централізованих та децентралізованих фінансових ресурсів в посібнику [20], вказують на те, що централізовані фінансові ресурси, є частиною грошових коштів, яка існує у фондовій формі, а для підприємств усі грошові кошти є фінансовими ресурсами, що забезпечують господарську діяльність підприємства.

Уточнення щодо складу фінансових ресурсів надається авторами підручника за редакцією А. Поддєрьогіна, до них включають як грошові фонди, так і частину коштів, що може використовуватися в не фондовій формі [2].

Наступним спірним напрямом у визначенні фінансових ресурсів є їх розгляд в якості ліквідних оборотних засобів. Це пов'язано із тим, що за часів переходу до ринкових умов господарювання, економічні відносини ґрунтувалися на грошових відносинах. Тому деякі автори вважали за необхідне продемонструвати в своїх працях характерні відмінності фінансових ресурсів та ліквідних оборотних засобів з використанням виручки від реалізації продукції. Необхідно зазначити, що такий підхід свідчить про те, що в розрахунках буде використана лише частина ліквідних засобів, що залишиться після відшкодування витрат на виробництво та збут продукції.

Вищезазначені міркування підтверджуються науковцями [10, 11, 18] які вважають, що ліквідні оборотні засоби виступають якісними елементами фінансових ресурсів. Так, з цього приводу зазначається: "...фінансові ресурси - це найліквідніші активи підприємства, до складу яких належать грошові надходження та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, готова продукція й поточна дебіторська заборгованість" [18].

Існування різних підходів до трактування фінансових ресурсів можна об'єднати у два підходи, в залежності від базису, в основу якого покладено або

розподільчу або відтворювальну концепцію фінансів [21].

Науковців [2, 3, 7, 12, 13, 14], які обґрунтовують позицію про те, що фінанси існують на стадії розподілу та перерозподілу вартості сукупного суспільного продукту і національного доходу та мають дві основні функції: контрольну та розподільчу віднесемо до одного підходу. До другого віднесемо науковців [5, 6, 8, 9, 10], які вважають, що фінанси існують на всіх стадіях відтворювального процесу, не виключаючи стадії виробництва товарів та їх обміну.

Існують науковці [22, 23], які не надають визначення поняття “фінансові ресурси”, а перелічують лише джерела їх формування. Л. Павлова вважає, що джерелами фінансових ресурсів є лише власні джерела фінансування розширеного відтворення, які залишаються у розпорядженні підприємства після виконання поточних зобов'язань.

Через те, що фінансові ресурси забезпечують розширене відтворення, важливим джерелом їх формування стають позикові кошти. Тому при визначенні фінансових ресурсів треба враховувати всі можливі джерела їх формування. Вони можуть бути від різних видів діяльності, тобто власних доходів та накопичень капіталу або різних надходжень [24].

Здійснивши аналіз існуючих підходів до визначення «фінансових ресурсів» констатуємо суттєву розбіжність формулювання цього терміну. Вважаємо, що часто трактування подані науковцями не суперечать один одному, а доповнюють, тим самим більш уточнюючі сутність поняття.

Розкриваючи поняття «фінансові ресурси» на думку Петик М.І. [1], треба врахувати наступні критерії, а саме: джерела формування, форма прояву, цільове призначення.

Ми погоджуємося що з поняттям фінансових ресурсів наданим автором [1], що це сукупність грошових коштів та їх еквівалентів, мобілізованих у процесі господарської діяльності з метою їх раціонального використання для забезпечення фінансової стійкості та здійснення фінансово-економічної діяльності підприємства.

Джерелами формування фінансових ресурсів є власні та залучені кошти. До власних належать: статутний фонд, амортизаційні відрахування, валовий дохід та прибуток, тобто всі грошові кошти на рахунках та у касі, які належать підприємству. До залучених - отримані кредити, пайові та інші внески, кошти, мобілізовані на фінансовому ринку (рис. 1.1) [25].

Рис. 1.1. Формування та види фінансових ресурсів підприємства

Джерела формування фінансових ресурсів можуть змінюватися в залежності від етапу розвитку підприємства, а саме, на етапі створення підприємства, розширення його діяльності, стабільного розвитку економічного суб'єкта, угасання діяльності, можливе використання тих чи інших джерел.

Загальна сума фінансових ресурсів підприємства може складатися з таких елементів [2, 12, 25-29]: статутного, додаткового та резервного капіталів амортизаційних відрахувань; фондів, що можуть утворюються за рахунок прибутку; нерозподіленого прибутку; різних видів кредиторської заборгованості; короткострокові і довгострокові кредитів банків; усіх видів фінансових позик. Але якщо проаналізувати наявність перелічених елементів фінансових ресурсів на конкретному підприємстві, то спостерігається не постійна присутність кожного елементу у складі фінансових ресурсів.

На початку діяльності новоствореного підприємства, не залежно від організаційно-правової форми – статутний капітал є тими фінансовими ресурсами або фінансовим фондом за рахунок якого здійснюється фінансово-господарська діяльність. Але надалі статутний капітал показує лише ту суму фінансованих ресурсів, або капіталізованих фінансових ресурсів, і його вже не слід розглядати як суму поточних фінансових ресурсів. Тобто відбувається перетворення фактично витрачених поточних фінансових ресурсів на капітал.

Згідно вітчизняного законодавства підприємства та товариства різних форм власності зобов'язані формувати статутний фонд, але його мінімальний розмір визначено лише для господарських товариств. Згідно Закону України «Про акціонерні товариства» визначено вимоги до мінімального розміру статутного фонду акціонерних товариств. Цей мінімум складає 1250 мінімальних заробітних плат на момент відкриття товариства [31]. Розміри статутних капіталів інших товариств не обмежуються відповідно до Закону України «Про господарські товариства» [32]. Приватні підприємства також не зобов'язані створювати статутний фонд в якихось межах [33].

Джерелами формування статутного фонду можуть бути акціонерний або пайовий капітал, галузеві або бюджетні кошти та ін.

Додатковий капітал може бути фінансовим ресурсом при вкладанні власниками суми коштів до статутного капіталу, що перевищують передбачену емісію акцій. Він може створюватися за рахунок дооцінки активів або емісійного доходу, який може виникати в двох випадках, а саме якщо це є додаткова емісія акцій або якщо акції первинної емісії реалізуються вище номіналу.

До елементів фінансових ресурсів можна віднести резервний капітал, який підприємства можуть створювати при отриманні чистого прибутку. В статуті підприємства прописується порядок його формування. Чинним законодавством встановлено вимогу до його розміру - не менше 15% статутного капіталу та 5% від чистого прибутку щорічно спрямовуються на його формування [34].

Одним із особливих джерел формування фінансових ресурсів є амортизаційні відрахування. Кошти які накопичуються за рахунок амортизаційних відрахувань надалі можна спрямовувати на різні цілі: для оновлення основних засобів виробництва; для формування оборотних коштів.

Але амортизаційний фонд може формуватися лише після фактичного продажу продукції, тому що амортизаційні витрати входять до собівартості і включаються в ціну реалізації. На розмір амортизаційних відрахувань впливає метод їх нарахування, який обирається підприємством.

Фінансові ресурси підприємства можуть формуватися шляхом відрахування чистого прибутку в спеціальні фонди, кошти яких спрямовуються в інвестиційну діяльність або для підвищення капіталізації компанії.

Фінансові ресурси у вигляді нерозподіленого прибутку керівники можуть спрямовувати на збільшення обсягів операційної діяльності. Він є частиною чистого прибутку, який залишається у підприємства після виплат дивідендів, відрахувань в різні фонди визначені статутними документами. Залежно від стратегічних цілей розвитку підприємства напрямками витрачання чистого прибутку є або накопичення або споживання.

Як специфічний вид фінансових ресурсів може розглядати кредиторську заборгованість, яка виникає при отриманні товарів або послуг без відповідної оплати. Ці активи є фінансовими ресурсами в матеріальній формі. Наявність цих ресурсів дає можливість підприємству не залучати кредитні кошти в банківських установах. Але кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, перед персоналом та страховиками не може бути джерелом утворення фінансових ресурсів.

Беззаперечно фінансовими ресурсами є кредити банківських установ. Вони є зовнішнім джерелом формування позикових фінансових ресурсів.

Останнім елементом, який можна віднести до джерел формування фінансових ресурсів є різні види зовнішніх фінансових позик. Прикладом цих фінансових ресурсів можуть бути облігації підприємств, які дозволяють отримати кошти для операційної або інвестиційної діяльності.

Таким чином, підприємство може залучати фінансові ресурси з двох джерел: внутрішніх та зовнішніх, а їх раціональне використання буде запорукою його стабільного стану.

1.2. Методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємства

Успішна діяльність будь-якого підприємства неможлива без ефективного управління фінансовими ресурсами. Вони мають створити передумови для стабільного процесу виробництва та його постійного зростання, що визначає конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Аналіз фінансових ресурсів під час їх формування, ефективно розпорядження ними дає підприємству можливість визначити рівень результативності його майбутньої діяльності, а також поліпшити свій фінансовий стан, відповідний рівень фінансової незалежності, стійкості та інвестиційної привабливості. Проведення такого аналізу можливе за умови його ефективно організації, що в свою чергу забезпечується використанням найбільш відповідної методики.

Слід зазначити, що розвиткові теорії та практики аналізу формування і використання фінансових ресурсів, забезпеченню його інформаційної бази сприяли праці таких відомих вітчизняних вчених: О. Д. Василика, В. М. Івахненка, К. В. Ізмайлової, М. Я. Коробова, М. В. Кужельного, Л. А. Лахтіонової, В. О. Мец, Є. В. Мниха, В. М. Опаріна, П. Я. Поповича, В. І. Самборського, І. Д. Фаріона, Р. В. Федоровича, М. Г. Чумаченка, С. І. Шкарабана та інших. Незважаючи на значні здобутки у вивченні вказаних проблем, ряд питань щодо методики й організації аналізу формування та використання фінансових ресурсів підприємств вимагає подальших досліджень.

Дослідження показали, що на сьогодні відсутня єдина чітка методика аналізу фінансових ресурсів підприємства із встановленим набором аналітичних показників і коефіцієнтів. Окрім того, немає єдиного підходу щодо порядку розрахунку тих чи інших коефіцієнтів, їх нормативних значень. Внаслідок цього практикам-бухгалтерам і аналітикам важко зорієнтуватись у розмаїтті інформації та обрати найвірніший і найпростіший шлях для аналізу фінансових ресурсів підприємства.

Прийняття ефективних і виважених управлінських рішень щодо використання фінансових ресурсів на основі якісної аналітичної інформації можливе завдяки науково обґрунтованій організації економічного аналізу. У свою чергу, реалізація науково обґрунтованих складових організації економічного аналізу забезпечує високий рівень функціональності аналізу відповідно до потреб користувачів (власників, керівництва підприємства, вищих організацій та установ).

Майже одним із перших, хто звернув увагу на проблеми розробки різноманітних методик управлінського та фінансового аналізу взагалі, є І. Д. Фаріон [35, с. 36], який зазначив, що в літературі з фінансового аналізу відомі такі підходи до його послідовності:

- від розрахунку й оцінки узагальнюючих показників ефективності використання капіталу, вивчення його складу та структури – до оцінки платоспроможності;

- від загальної характеристики й оцінки активів і їх джерел – до оцінки платоспроможності, фінансової стійкості та ефективності використання активів;

- від аналізу фінансових результатів – до загальної оцінки динаміки та структури статей бухгалтерського балансу, фінансової стійкості, ефективності діяльності підприємства.

Демко І.І. виділяє два підходи до порядку проведення аналізу формування та використання фінансових ресурсів [36].

Спочатку аналізуються активи підприємства, а потім – джерела їх фінансування.

Спочатку проводиться аналіз джерел формування власних і позичених коштів, а потім – аналіз активів підприємства.

Перший підхід цілком логічний і науково обґрунтований з точки зору фінансового аналізу підприємства в цілому, тобто коли розглядаються всі аспекти його фінансової діяльності.

Другий – ґрунтується на такій важливій категорії, як капітал, адже саме він є першоосною для зародження будь-якої діяльності; відсутність капіталу робить неможливим існування підприємства як господарюючого суб'єкта взагалі.

Бродська І.І. вважає, що аналіз формування і використання фінансових ресурсів підприємства повинен здійснюватися у такій послідовності [37]:

На першому етапі проводиться аналіз джерел формування капіталу: оцінка структури джерел фінансових ресурсів у цілому, аналіз джерел власних коштів, аналіз джерел позикових коштів, аналіз кредиторської заборгованості.

На другому етапі здійснюється аналіз активів підприємства: аналіз складу і структури капіталу в цілому, аналіз оборотного капіталу, аналіз дебіторської заборгованості.

На третьому етапі аналізується ліквідність балансу підприємства, який передбачає деяку перебудову активів за ознакою ліквідності і пасивів за ознакою терміновості їх погашення. На цьому етапі головною метою є

перевірка синхронності надходження і витрачання фінансових ресурсів підприємства, тобто його здатність розраховуватись за своїми зобов'язаннями власним майном за певний період часу.

На четвертому, заключному етапі, проводиться порівняльний аналіз фінансових показників одного підприємства з іншими або за різні звітні періоди, тобто розраховується узагальнюючий рейтинговий показник.

Причому необхідно підкреслити: для методики аналізу формування і використання фінансових ресурсів перші два етапи обов'язкові. Хоча для глибшого дослідження слід продовжити аналіз через вивчення співвідношення окремих статей пасиву і активу балансу підприємства, що запропоновано здійснювати на наступних етапах.

Аналіз літературних джерел з фінансового аналізу суб'єктів господарювання [38 – 42] та методичних рекомендацій до його проведення, які використовуються в практичній діяльності українських підприємств [43; 44], надав можливість стверджувати, що для більшої точності та ефективності подібного аналізу слід виділити такі його напрями, як аналіз формування та аналіз ефективності використання фінансових ресурсів рис.1.2.

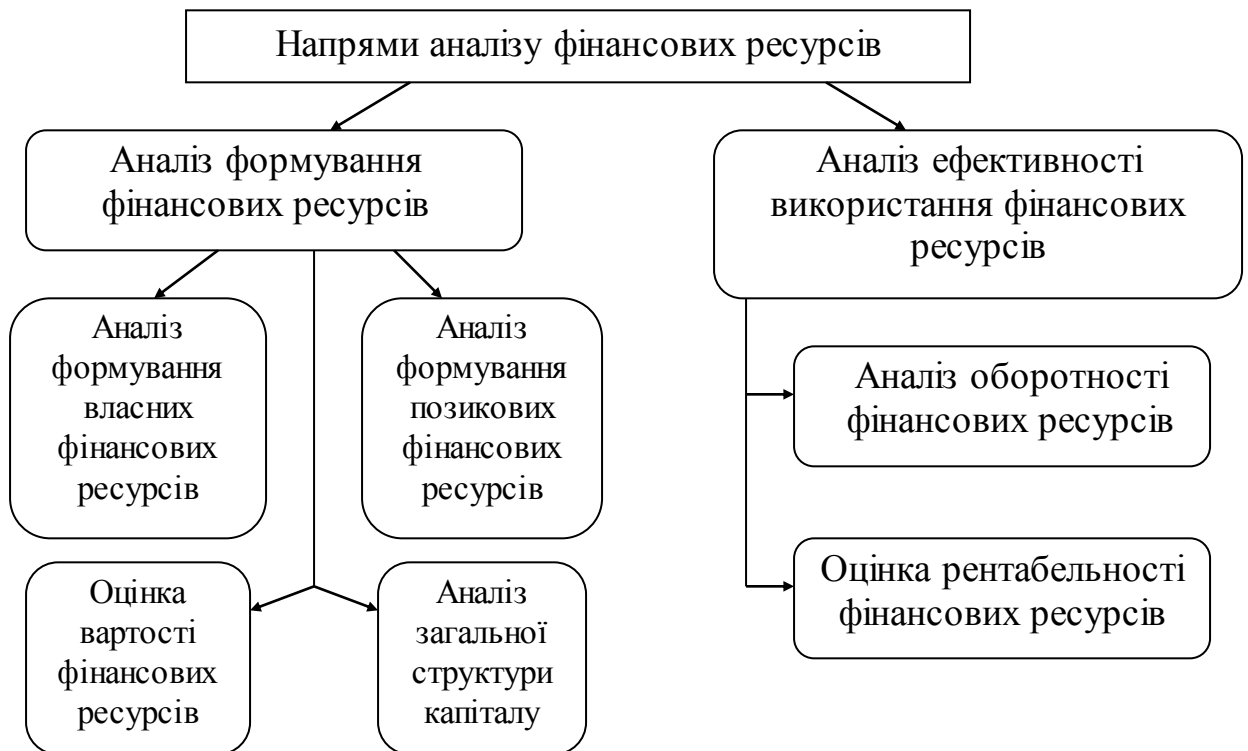

Рис. 1.2. Основні напрями аналізу фінансових ресурсів підприємства

Отже, аналіз формування і використання фінансових ресурсів підприємства повинен здійснюватись у такій послідовності [45]:

1 етап – проведення аналізу джерел формування капіталу: оцінка структури джерел фінансових ресурсів у цілому, аналіз джерел власних коштів та позикових коштів, аналіз кредиторської заборгованості;

2 етап – здійснюється аналіз активів підприємства: аналіз складу і структури загального капіталу в цілому, аналіз основного капіталу, аналіз оборотного капіталу, аналіз дебіторської заборгованості;

3 етап – аналізується ліквідність балансу підприємства, який передбачає оцінку активів за ступенем їх ліквідності і пасивів за ознакою терміновості їх погашення. На цьому етапі головною метою є перевірка одночасності надходження і витрачання фінансових ресурсів підприємства, тобто його здатність розраховуватись за своїми зобов'язаннями власним майном за певний період часу [46];

4 етап – проводиться оцінка рентабельності підприємства, тобто оцінка економічної ефективності підприємства – відносний показник, який відображає отриманий ефект із затратами або ресурсами, використаними для досягнення цього ефекту;

Для аналізу ефективності використання фінансових ресурсів пропонується використовувати такі групи показників:

коефіцієнти рентабельності фінансових ресурсів, а саме рентабельність сукупного капіталу, рентабельність власного капіталу, а також рентабельність позикових коштів;

коефіцієнти оборотності фінансових ресурсів, тобто кількість оборотів сукупних фінансових ресурсів, кількість оборотів власного капіталу, кількість оборотів позикового капіталу [41].

5 етап – розробка висновків та прийняття рішень щодо оптимізації джерел формування фінансових ресурсів, та шляхів покращення ефективності їх використання.

Незалежно від виду діяльності підприємства, фінансові ресурси є найціннішим його активом, який перебуває в постійному русі, забезпечуючи операційну, інвестиційну та фінансову діяльність підприємства. Значення та роль фінансових ресурсів для функціонування підприємства зумовлює потребу в ретельному аналізі фінансового стану підприємства, а саме аналізі аналізу формування і використання фінансових ресурсів.

Отже, аналіз фінансових ресурсів підприємства доцільно проводити на основі узагальненого вище комплексного підходу, що включає такі напрями, як аналіз формування фінансових ресурсів та аналіз їх використання. Застосування вказаних напрямів аналізу дозволить кожному окремо взятому підприємству здійснити оцінку поточного стану фінансових ресурсів, виявити сильні й слабкі сторони діяльності суб'єкта господарювання в галузі управління структурою фінансових ресурсів. На цій основі також стане можливим обґрунтування вибору оптимальної структури джерел фінансування підприємства та найкращої з альтернативно можливих комбінацій використання ресурсів з метою підвищення ефективності його діяльності.

1.3. Методика визначення оптимальних співвідношень джерел формування фінансових ресурсів

Фінансово-господарська діяльність підприємств в сучасних умовах розвитку економіки та нестабільності навколишнього середовища потребує значних фінансових ресурсів, які є важливою складовою для існування, розвитку та подальшої ефективної діяльності, тому питання формування, залучення та особливо правильного використання фінансових ресурсів посідає одне з важливіших завдань у здійсненні своєї діяльності суб'єктами господарювання, через що завжди було актуальним у дослідженнях вітчизняних економістів [47].

Особливо важливе значення вже на початкових етапах діяльності підприємства має формування оптимальної структури фінансових ресурсів, що впливає на успішність реалізації його стратегічних фінансових планів.

Вагомий внесок у розвиток теорії та практики управління структурою фінансових ресурсів підприємств зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Н. О. Байстрюченко [48], І. О. Бланк [39], В. І. Блонська [49], Є. Ф. Брігхем [50], Ю. М. Воробйов [51], Ю. В. Масюк [52], С. Т. Пілецька [53], А. М. Поддєрьогін [2], М. В. Стельмах [54] та ін.

Виходячи з того, що однозначного визначення «оптимальна структура капіталу» як категорії не існує, що відповідає канонічним засадам економічної науки, а тому різні автори трактують оптимальність структури капіталу диференційовано за певними критеріальними показниками. Є.Ф. Брігхем, О.С. Стоянова, Е. Нікхбахт, М.М Крейніна, В.О. Лялін, Г.Г. Кірейцев та інші дають визначення оптимальної структури капіталу як певного співвідношення власного та залученого капіталу, яке призводить до максимізації вартості акцій підприємства.

Інша група авторів як критерій оптимізації співвідношення власного та залученого капіталу виділяє вартість підприємства загалом. До цієї групи можна віднести таких авторів як: Дж. К. Шим, В.В. Ковальов, О.О. Терещенко [55] та інших. А процес оптимізації структури капіталу, за твердженнями даних економістів, в підсумку передбачає формування оптимального співвідношення різних джерел фінансування діяльності підприємства, при якому максимізується вартість самого підприємства [51, 56, 57].

Управління структурою капіталу безпосередньо впливає на його формування, результативність використання, визначає фінансову стійкість та платоспроможність. І тому, кожен суб'єкт господарювання має формувати свою фінансову політику таким чином, щоб забезпечити максимізацію ринкової вартості підприємства [58].

Хотілося б відзначити, що універсальних критеріїв формування оптимальної структури капіталу немає. Підхід до кожної компанії повинен бути

індивідуальним і враховувати як галузеву специфіку бізнесу, так і стадію розвитку підприємства. Те, що характерно для структури капіталу компанії, що спеціалізується, наприклад, на управлінні нерухомістю, не зовсім доречно для фірми зі сфери торгівлі або послуг [59].

Оптимальна структура капіталу являє собою таке співвідношення власних і позикових джерел, за якого максимізується ринкова вартість підприємства.

Таким чином, управління структурою капіталу підприємства можна звести до таких трьох моментів, як:

- а) визначення загальної потреби в капіталі;
- б) оцінка вартості капіталу під час його запозичення з різних джерел фінансового ринку;
- в) оптимізація фінансової структури капіталу, тобто встановлення такого співвідношення його власних і позикових джерел, за якого забезпечується найбільш високий рівень фінансової стійкості підприємства.

Формування оптимальної структури капіталу підприємства для фінансування достатнього обсягу затрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань, що вирішуються у процесі фінансового управління підприємством.

Згідно з ним, оптимальна структура капіталу відображає таке співвідношення використання власного та позикового капіталу, за якого забезпечується найбільш ефективний взаємозв'язок між коефіцієнтами рентабельності власного капіталу та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізації його ринкової вартості.

Майже всі підприємства для фінансування своєї діяльності потребують достатнього обсягу фінансування, яке залежить від періоду обігу активів та відповідних їм пасивів. Активи та пасиви підприємства за строками обігу можна поділити на короткострокові (до одного року) та довгострокові (більше одного року). Залучення того чи іншого джерела фінансування пов'язане з витратами зі сплати відсотків за користування цими джерелами. Загальна сума

коштів, що сплачується за користування певним обсягом залучених фінансових ресурсів, як уже зазначалося вище, називається вартістю капіталу. В оптимальному варіанті передбачається, що обігові кошти підприємств фінансуються за рахунок довгострокових джерел. Завдяки цьому оптимізується загальна сума витрат щодо залучення коштів [60].

Правильне співвідношення між власними і позиченими джерелами формування фінансових ресурсів підприємства відіграє важливу роль у зміцненні її фінансового стану та оптимізації структури капіталу з позиції забезпечення умов ефективного його використання.

У різних країнах між власним і позиченим капіталом використовують різні співвідношення (нормативи). У Росії застосовують співвідношення 50/50, в США – 60/40, а в Японії – 30/70.

Р. С. Сорока [61] зазначає, що в Україні більшість підприємств нехтують науковими підходами до цього питання, що є помилкою, оскільки від співвідношення між власним і позиковим капіталом залежить результат діяльності підприємства та його стан у майбутньому. Необхідність раціоналізації структури фінансових ресурсів, спрямованих на формування капіталу підприємства, зумовлена, на думку автора, такими причинами:

- співвідношення "власний капітал – залучені ресурси" по-різному впливає на доходність підприємств, тому перед кожним підприємством стоїть дилема – залучати кошти та сплачувати за них проценти, чи нарощувати обсяг власного капіталу;

- структура фінансових ресурсів впливає на формування політики щодо розширеного відтворення виробничих фондів як підприємства, так і народного господарства загалом;

- в умовах трансформації економіки України та посилення конкуренції вагомим значення набувають показники, що характеризують фінансову стійкість та платоспроможність суб'єктів підприємництва, які характеризують ступінь покриття та захищеності різноманітної заборгованості підприємства;

- основними показниками формування ефективної структури капіталу є частка власних і залучених коштів у фінансових ресурсах.

Це відповідно потребує розроблення політики управління капіталом, яка полягає в оптимізації обсягу і складу фінансових джерел формування капіталу з позицій забезпечення ефективного використання власного капіталу і достатньої фінансової стійкості підприємства. Проблема управління капіталом в українській економіці існувала завжди. Процес трансформації економіки України лише поглибив її.

Оптимізація структури капіталу є одним із найбільш важливих і складних завдань, що вирішуються у процесі фінансового управління підприємством.

Оптимальна структура капіталу становить таке співвідношення використання власного і залученого капіталу, за якого забезпечується оптимальне співвідношення між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства і максимізується його ринкова вартість [60].

З урахуванням наведених та інших факторів управління структурою капіталу передбачає вирішення двох ключових завдань:

а) встановлення прийнятних пропорцій використання власного та позикового капіталу;

б) забезпечення у разі необхідності залучення додаткового внутрішнього або зовнішнього капіталу [62].

Аналіз економічної літератури свідчить, що більшість авторів виділяють три методи оптимізації структури капіталу:

1. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності. Цей метод ґрунтується на багатоваріантних розрахунках рівня фінансової рентабельності (рентабельності власного капіталу) при різній структурі капіталу. Остання виражається через такий показник, як ефект фінансового важеля.

Процес оптимізації базується на попередній оцінці власного та позикового капіталу за різних умов його залучення та здійсненні розрахунків

середньозваженої вартості капіталів. Згідно з дослідженнями провідних учених, зростання частки позикових коштів у загальній сумі джерел супроводжується більш швидкими темпами зростання ціни власного капіталу, ніж ціни позикових коштів. Виходячи з того, що ціна позикових коштів дещо нижча, ніж власних, стверджують, що є оптимальна структура капіталу, яка мінімізує їхню середньозважену ціну, а відповідно, максимізує ціну підприємства.

Ціна підприємства має важливе значення для досягнення стратегічної мети підприємства, оскільки її зростання приводить до зростання цінності підприємства, його привабливості з погляду власників майна [63].

Одним із основних механізмів забезпечення максимізації рівня рентабельності капіталу за заданого рівня ризику І.О. Бланк [39] визначає фінансовий леверидж. Під ефектом фінансового левериджу він розуміє показник, який відображає рівень додатково генерованого прибутку власним капіталом за різної структури залучення позикового капіталу.

В.В. Ковальов зазначає, що за допомогою левериджу характеризується взаємозв'язок між прибутком і вартісною оцінкою активів або фондів, які використано для отримання конкретного прибутку. Відносно до економіки його трактують як фактор, незначна зміна якого може привести до істотних змін певних результативних показників [64].

О.С. Стоянова вважає, що ефект фінансового левериджу – це приріст рентабельності власного капіталу, який отримано завдяки використанню кредиту, незважаючи на платність останнього [65].

Але оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації середньозваженої ціни капіталу має недолік, оскільки не враховує впливу сформованої структури на результативні показники діяльності підприємства.

2. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості. Метод ґрунтується на попередній оцінці власного і позиченого капіталів за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу і, таким чином, пошуку найбільш реальної ринкової вартості підприємства.

Метод формування оптимальної структури капіталу підприємства за критерієм мінімізації її вартості ґрунтується на попередній оцінці власного і позиченого капіталів за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу і, таким чином, пошуку найбільш реальної ринкової вартості підприємства [66].

Він пов'язаний з процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових активів підприємства: необоротних активів, оборотних активів (з розбиттям їх на постійну і змінну частини).

3. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Цей метод пов'язаний з вибором більш дешевих джерел фінансування активів підприємства. З цією метою всі активи підприємства розподіляються на такі три групи: необоротні активи; постійна частина оборотних активів (незнижуваний мінімум оборотних активів, необхідний підприємству для здійснення поточної операційної діяльності); змінна частина оборотних активів.

Даний метод передбачає процес диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства. В економічній літературі виокремлюють три підходи до фінансування груп активів, а саме консервативний, агресивний і компромісний (рис. 1.3) [67].

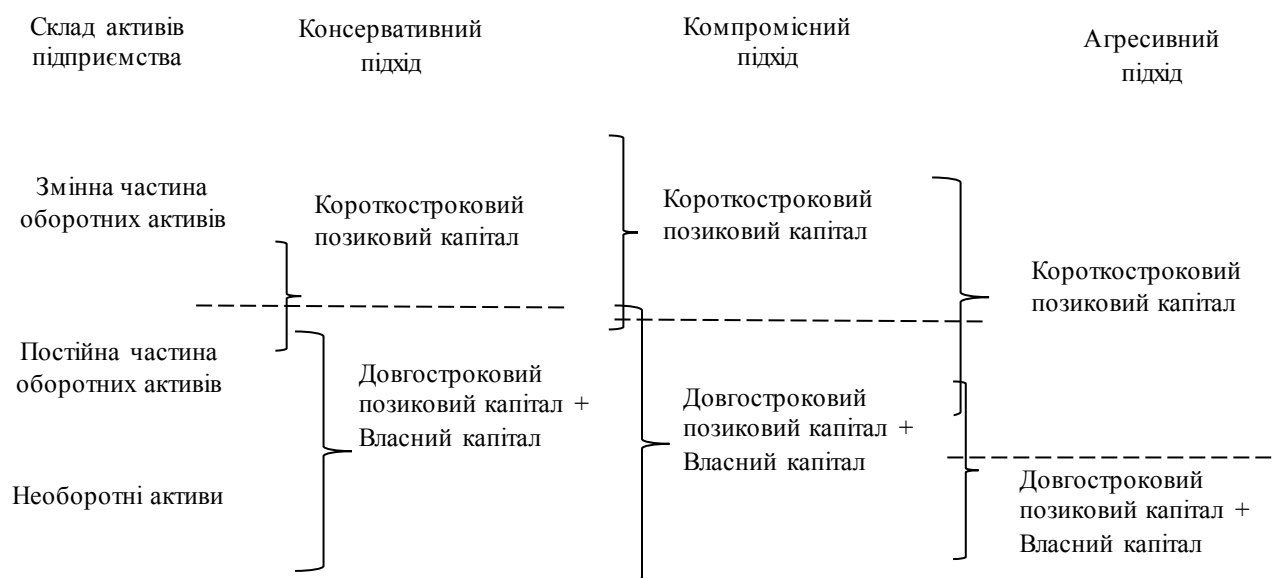

Рис. 1.3. Підходи до фінансування активів підприємства

Консервативний підхід передбачає використання власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування необоротних активів та половини змінної частини оборотних активів. Перевагою цього підходу є забезпечення мінімального ризику, так як короткострокові зобов'язання використовуються в незначних обсягах для формування змінної частини оборотних активів. У той же час така політика фінансування дуже обтяжлива для підприємства у зв'язку з високою вартістю капіталу, що використовується.

Агресивний підхід спрямований на використання власного капіталу та довгострокових зобов'язань лише для фінансування необоротних активів. Оборотні активи в повному обсязі формуються за рахунок короткострокових зобов'язань. Ця політика фінансування активів забезпечує найнижчу вартість капіталу підприємства, проте вона обмежена занадто високим ризиком можливості втрати або недостатності капіталу.

Компромісний підхід передбачає фінансування необоротних активів та постійної частини оборотних активів за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань. При цьому змінна частина оборотних активів фінансується короткостроковими зобов'язаннями. Така політика залучення джерел дає змогу досягти компромісу між вартістю капіталу та ризиком його втрати. Однак у сучасних умовах банки досить рідко надають підприємствам довгострокові кредити. Тому обрана модель може враховувати тільки величину власного капіталу і короткострокових зобов'язань як джерела фінансування .

Висновки до розділу 1

1. Аналіз наукових підходів до визначення фінансових ресурсів вітчизняних та зарубіжних науковців дозволив визначити два підходи, в залежності від базису, в основу якого покладено або розподільчу або відтворювальну концепцію фінансів.

2. Під фінансовими ресурсами в бакалаврській роботі розуміється сукупність грошових коштів та їх еквівалентів, мобілізованих у процесі

господарської діяльності з метою їх раціонального розміщення для забезпечення фінансової стійкості та здійснення фінансово-економічної діяльності господарюючого суб'єкта.

3. Загальна сума фінансових ресурсів підприємства може складатися з таких елементів: статутного, додаткового та резервного капіталів амортизаційних відрахувань; фондів, що можуть утворюються за рахунок прибутку; нерозподіленого прибутку; різних видів кредиторської заборгованості; короткострокові і довгострокові кредитів банків; усіх видів фінансових позик. Але якщо проаналізувати наявність перелічених елементів фінансових ресурсів на конкретному підприємстві, то спостерігається не постійна присутність кожного елементу у складі фінансових ресурсів.

4. Прийняття ефективних і виважених управлінських рішень щодо використання фінансових ресурсів на основі якісної аналітичної інформації можливе завдяки науково обґрунтованій організації економічного аналізу. Проведені дослідження показали, що на даний час відсутня єдина чітка методика аналізу фінансових ресурсів підприємства із встановленим набором аналітичних показників та коефіцієнтів.

5. Аналіз фінансових ресурсів підприємства рекомендується проводити за наступними етапами: аналіз джерел формування капіталу; аналіз активів підприємства; аналіз ліквідності балансу підприємства; оцінка рентабельності підприємства; розробка висновків та прийняття рішень щодо оптимізації джерел формування фінансових ресурсів, та шляхів покращення ефективності їх використання.

6. Управління структурою капіталу передбачає вирішення двох ключових завдань:

- встановлення прийнятних пропорцій використання власного та позикового капіталу;
- забезпечення у разі необхідності залучення додаткового внутрішнього або зовнішнього капіталу.

7. Аналіз економічної літератури свідчить, що більшість авторів виділяють три методи оптимізації структури капіталу:

- оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності;
- оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості;
- оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТОВ «БРІОШЬ»

І ДЖЕРЕЛ ЇХ ФОРМУВАННЯ

2.1. Коротка характеристика підприємства ТОВ «Бріюшь»

ТОВ «Бріюшь» зареєстровано 25.03.2004 р. Новомосковською районною державною адміністрацією Дніпропетровської області. ТОВ «Бріюшь» створене і діє на підставі Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про господарські товариства», цього Статуту та іншого діючого законодавства України.

Місцезнаходження Товариства: Україна, 53130, Дніпропетровська область, м. Новомосковськ, вул. Сучкова, 2А.

Товариство є юридичною особою з дня його державної реєстрації; знаходиться на повному госпрозрахунку та самофінансуванні; володіє майном; має самостійний баланс, поточний та інші рахунки у банку, круглу печатку та штампи зі своєю назвою, фірмовий бланк та інші реквізити юридичної особи; може мати знак для товарів та послуг.

Метою створення Товариства є об'єднання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів його Учасників для підвищення ефективності господарювання, формування та насичення ринку продукцією, товарами і послугами, вирішення проблем у галузях науки, техніки, виробництва та соціальної сфери з метою отримання прибутку за рахунок господарської діяльності.

Підприємств згідно статуту може здійснювати діяльність у сфері торгівлі:

- оптова та роздрібна торгівля товарами широкого вжитку, продукцією виробничо-технічного призначення, сировиною, напівфабрикатами
- оптова та роздрібна торгівля цукром, шоколадними та кондитерськими виробами:
- оптова та роздрібна торгівля кавою, чаєм, какао та прянощами;
- оптова торгівля іншими продуктами харчування;

- оптова та роздрібна торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами;
- роздрібна торгівля іншими продовольчими товарами у спеціалізованих магазинах;
- неспеціалізована оптова торгівля харчовими продуктами, напоями та тютюновими виробами;
- організація магазинів, торгових центрів та пунктів фірмової торгівлі, ресторанів, кафе, барів тощо;
- організація торгівельних підприємств та підприємств громадського харчування, комісійна торгівля;

Основним видом діяльності ТОВ «Бріюшь» є: виробництво сухарів, печива, пирогів та тістечок тривалого зберігання.

Вищим органом управління Товариством є загальні збори Учасників. Учасники мають кількість голосів, пропорційну розміру їх часток у Статутному капіталі Товариства. Для забезпечення діяльності Товариства за рахунок вкладів учасників утворено Статутний (складений) капітал Товариства у розмірі 1327,9 тис. грн. У Товаристві створюється Резервний фонд (Страховий фонд) у розмірі 25 (двадцять п'ять) відсотків Статутного (складеного) капіталу Товариства. Резервний фонд (Страховий фонд) формується шляхом щорічного відрахування 5 (п'ять) відсотків суми чистого прибутку до моменту досягнення вказаного розміру.

Прибуток Товариства утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат та витрат на оплату праці. З балансового прибутку Товариства сплачуються відсотки по кредитах банків та по облігаціях, а також вносяться передбачені законодавством України податки та інші платежі до бюджету. Чистий прибуток, одержаний після зазначених розрахунків, залишається у повному розпорядженні Товариства. На загальних зборах Учасників Товариства визначаються напрями використання та розподілу одержаного прибутку [68].

2.2. Горизонтальний аналіз балансу ТОВ «Бріюшь»

При аналізі балансу підприємства рекомендується використовувати горизонтальний і вертикальний аналіз фінансової звітності.

За допомогою горизонтального аналізу визначаються абсолютні і відносні зміни величин різних статей балансу за аналізований період.

Горизонтальний аналіз полягає у співставленні фінансових даних підприємства за декілька періодів у відносному та абсолютному вимірюваннях (табл. 2.1).

Наведені дані таблиці 2.1 дозволяють зробити такі висновки:

1. Загальна сума активів має тенденцію до збільшення. В 2018 році активи виросли до 24417,0 тис. грн. або більше лише на 3,25%, в 2019 році вони збільшились на 12379,8 тис. грн. це більше, ніж на 50,7%. Це збільшення в 2018 році відбулось лише за рахунок збільшення необоротних активів, в 2019 році збільшення активів відбувалось в основному за рахунок збільшення оборотних активів. Абсолютна величина збільшення у необоротних активах в 2018 році склала 1201,1 тис. грн. або більше, ніж 49% їх річної величини. У той же час, відбулось стрімке збільшення суми іншої дебіторської заборгованості (в абсолютному вимірюванні – на 261,6 тис. грн.). Абсолютна величина збільшення оборотних активів в 2019 році склала 12076,7 тис.грн. (або на 58%). На це збільше вплинуло збільшення дебіторської заборгованості за товари на 6519,5 тис.грн., іншої поточної дебіторської заборгованості на 3156,6 тис.грн. та інших оборотних активів на 3055,1 тис.грн.

2. Що стосується структури оборотних коштів, то можна зазначити, що вона погіршилася. Запаси зменшилися за 2019 рік на 645,8 тис. грн. або на 14,14%. В той же час, збільшилася сума дебіторської заборгованості за товари та послуги - в абсолютному вимірюванні на 6519,5 тис. грн. (або на 53,28%).

Це означає, що підприємство фактично кредитувало своїх партнерів по бізнесу, які вчасно не розраховувалися за товари та послуги, що надавалися підприємством. Але з іншого боку, якщо підприємство має надійних партнерів,

Таблиця 2.1

Горизонтальний аналіз балансу ТОВ «Брюш» (тис. грн.)

	2017	2018	Абсолютне відхилення 2018 до 2017	Відносне відхилення 2018 до 2017	2019	Абсолютне відхилення 2019 до 2018	Відносне відхилення 2019 до 2018
Активи							
1. Необоротні активи							
Нематеріальні активи	-	-	-	-	-	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	13,6	13,6	-	-	13,6	-	-
Основні засоби	2434,0	3635,1	1201,1	49,34	3938,2	303,1	8,34
Усього необоротні активи	2447,6	3648,7	1201,1	49,34	3951,8	303,1	8,31
II. Оборотні активи							
Запаси	9431,6	4564,8	-4866,8	-51,6	3919,0	-645,8	-14,14
Дебіторська заборгованість за продукцію, послуги	9225,1	12235,0	3009,9	32,62	18754,5	6519,5	53,28
Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом	-	-	-	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	205,8	467,4	261,6	127,11	3624,0	3156,6	675,35
Гроші та їх еквіваленти	78,0	83,7	5,7	7,3	75,0	-8,7	-10,39
Інші оборотні активи	2259,3	3417,4	1158,1	51,25	6472,5	3055,1	89,39
Усього оборотних активів	21199,8	20768,3	-431,5	-2,03	32845,0	12076,7	58,15
Активи, всього	23647,4	24417,0	769,6	3,25	36796,8	12379,8	50,70
Пасиви							
1. Власний капітал							
Зареєстрований капітал	490,0	1327,9	837,9	171,0	1327,9	-	-
Нерозподілений прибуток	6938,8	7274,2	335,4	4,83	7861,8	587,6	8,07
Власний капітал, всього	7428,8	8602,1	1173,3	15,79	9189,7	587,6	6,83
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	2447,5	2447,5	-	-	2364,5	-83	-3,39
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-		
Поточна кредит. заборгованість за: товари розрахунки з бюджетом	10006,7 64,3	8740,7 226,7	-1266,0 163,9	-12,65 260,98	19822,4 319,8	11081,7 93,1	126,78 41,06

Продовження табл. 2.1

	2017	2018	Абсолютне відхилення 2018 до 2017	Відносне відхилення 2018 до 2017	2019	Абсолютне відхилення 2019 до 2018	Відносне відхилення 2019 до 2018
розрахунки зі страхування	-	-	-	-	128,6	128,6	100,0
розрахунки з оплати праці	-	-	-	-	446,4	446,4	100,0
Інші поточні зобов'язання	3700,0	4400,0	700,0	18,91	4525,4	125,4	2,85
Поточні зобов'язання, усього	13771,1	13367,4	-403,7	-2,93	25242,6	11875,2	88,84
Пасиви, всього	23647,4	24417,0	769,6	3,25	36796,8	12379,8	50,70

то слід очікувати надходження коштів у наступних періодах, що трохи поліпшить ситуацію з показниками ліквідності.

3. При аналізі пасивів підприємства слід зазначити, що у підприємства є довгострокові зобов'язання. Поточні зобов'язання в 2019 році зросли на 11875,2 тис.грн. (88,84%). Це відбулося за рахунок значного збільшення кредиторської заборгованості за товари на 11081,7 тис.грн., що знизило фінансову стійкість та платоспроможність підприємства відносно виконання своїх зобов'язань перед кредиторами.

Аналіз балансу підприємства свідчить, що підприємству слід покращити показники фінансової стійкості та ліквідності, а саме:

- поліпшити взаємовідносини із постачальниками і споживачами товарів, вдатися до поліпшення ситуації із дебіторською заборгованістю;
- поліпшити структуру оборотних коштів, збільшити розмір наявних грошових коштів, які є самим ліквідним активом для підприємства та є гарантом своєчасних розрахунків зі постачальниками.

2.3. Вертикальний аналіз балансу ТОВ «Бріюшь»

Вертикальний аналіз призначений для обчислення питомої ваги окремих статей у результаті балансу, тобто вивчається структура активів і пасивів балансу.

Вертикальний аналіз балансу дозволяє зробити висновок про структуру балансу в поточному стані, а також проаналізувати динаміку цієї структури. Технологія вертикального аналізу полягає у тому, що загальну суму балансу приймають за 100% і кожен статтю фінансової звітності представляють у вигляді процентної частки від прийнятого базового значення.

Проведемо вертикальний аналіз на підставі даних балансу ТОВ «Бріюшь» (табл. 2.2).

Аналізуючи дані вертикального балансу страхової компанії ТОВ «Бріюшь», можна зробити такі висновки.

Таблиця 2.2

Вертикальний аналіз балансу ТОВ «Брюшь» (тис. грн.)

	2017	Частка у % до суми балансу кінець 2017 року	2018	Частка у % до суми балансу кінець 2018 року	2019	Частка у % до суми балансу кінець 2019 року
Активи						
1. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	-	-	-	-	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	13,6	0,06	13,6	0,05	13,6	0,04
Основні засоби	2434,0	10,29	3635,1	14,88	3938,2	10,7
Усього необоротні активи	2447,6	10,35	3648,7	14,94	3951,8	10,74
II. Оборотні активи						
Запаси	9431,6	39,88	4564,8	18,69	3919,0	10,65
Дебіторська заборгованість за продукцію, послуги	9225,1	39,01	12235,0	50,10	18754,5	50,96
Дебіторська заборгованість за розрахунками: з бюджетом	-	-	-	-	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	205,8	0,87	467,4	1,91	3624,0	9,85
Гроші та їх еквіваленти	78,0	0,32	83,7	0,34	75,0	0,2
Інші оборотні активи	2259,3	9,55	3417,4	13,99	6472,5	17,58
Усього оборотних активів	21199,8	89,64	20768,3	85,05	32845,0	89,26
Активи, всього	23647,4	100	24417,0	100	36796,8	100
Пасиви						
1. Власний капітал						
Зареєстрований капітал	490,0	2,07	1327,9	5,44	1327,9	3,61
Нерозподілений прибуток	6938,8	29,34	7274,2	29,79	7861,8	21,36
Власний капітал, всього	7428,8	31,41	8602,1	35,23	9189,7	24,97
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	2447,5	10,35	2447,5	10,02	2364,5	6,42
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-	-
Поточна кредит. заборгованість за: товари	10006,7	42,32	8740,7	35,78	19822,4	53,86

Продовження табл. 2.2

	2017	Частка у % до суми балансу кінець 2017 року	2018	Частка у % до суми балансу кінець 2018 року	2019	Частка у % до суми балансу кінець 2019 року
розрахунки з бюджетом	64,3	0,27	226,7	0,92	319,8	0,87
розрахунки зі страхування	-	-	-	-	128,6	0,35
розрахунки з оплати праці	-	-	-	-	446,4	1,21
Інші поточні зобов'язання	3700,0	15,64	4400,0	18,02	4525,4	12,29
Поточні зобов'язання, усього	13771,1	58,23	13367,4	54,74	25242,6	68,59
Пасиви, всього	23647,4	100	24417,0	100	36796,8	100

1. Частка обігових активів у балансі страхової компанії перевищує частку необоротних активів: на кінець кожного року вона відповідно складала 89,64%, 85,05%, 89,26. Спостерігається тенденція до збільшення оборотних активів у структурі активів страхової компанії. Зрозуміло, що зростання частки оборотних коштів позначається позитивно на показниках фінансової стійкості та ліквідності, тому що свідчить про зростання розмірів наданих послуг, готівки для виконання зобов'язань.

2. Частка основних засобів має тенденцію до зменшення. Для підприємств, які відносяться до сфери матеріального виробництва, невисока питома вага основних засобів ці є негативне явище.

3. Власний капітал підприємства має тенденцію до зменшення.

4. Найбільшу питому вагу серед короткострокових зобов'язань на підприємстві займає кредиторська заборгованість за товари, близько 54% в 2019 році. В порівняння з 2018 роком відбулось зростання її питомої ваги. Це негативна тенденція. Отже, основними висновками, зробленими при вертикальному аналізі балансу підприємства такі:

- структура статей балансу демонструє тенденцію до зростання частки оборотних активів і незначного зменшення частки необоротних активів;

- у той же час, закріпилася негативна тенденція до збільшення частки дебіторської заборгованості.

ТОВ «Бріюшь» слід вдатися до аналізу структури видатків, налагодити більш стабільні зв'язки з дебіторами, а також посилити контроль за витратами, запобігаючи нецільового витрачання ресурсів.

Таким чином, аналіз балансу підприємства у горизонтальному і вертикальному розрізі показав, що відбувається збільшення показників, які мають вплив на показники фінансової стійкості та ліквідності. Зокрема, спостерігається збільшення частки короткострокових зобов'язань і подальше зменшення частки грошей у сумі балансу.

2.4. Аналіз руху капіталу підприємства та інтенсивності його оновлення

Після з'ясування змін обсягу, складу та структури капіталу підприємства оцінюється його рух за звітний період у розрізі надходження й вибуття власного капіталу та одержання і погашення запозиченого капіталу, зокрема позикового й залученого.

Для характеристики руху капіталу підприємства пропонуємо використовувати абсолютні та відносні показники. Методика їх розрахунку та характеристика наведені в додатку Б. Аналіз інтенсивності оновлення капіталу підприємства слід здійснювати також у динаміці шляхом порівняння фактичних даних абсолютних і відносних показників руху капіталу з даними попереднього періоду.

У процесі аналізу руху капіталу підприємства особливу увагу слід приділяти дослідженню змін залученого капіталу в частині кредиторської заборгованості, оскільки її обсяг та якісний склад визначають фінансову стійкість, а її рух – стан платіжної дисципліни підприємства. Рух кредиторської заборгованості оцінюється на підставі показників виникнення та погашення зобов'язань та їх зміни за період (загалом і в розрізі видів кредиторської заборгованості). Далі виявляють невинуватну кредиторську заборгованість та оцінюють її динаміку.

Оцінимо рух капіталу за досліджуваний період у розрізі надходження й вибуття власного капіталу та одержання і погашення запозиченого капіталу.

Розраховані показники руху капіталу ТОВ «Брюш» зведено в таблицю 2.3.

Данні таблиці 2.3 свідчать, що показники руху капіталу на протязі 2017-2019 рр. мають тенденцію до погіршення. Питома вага власного капіталу менше рекомендованого значення (0,5). Це свідчить про те, що загальна сума заборгованості перевищує суму власних джерел фінансування, про значну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, так в 2019 році підприємство на 25% фінансувалось за рахунок власного капіталу.

Таблиця 2.3

Аналіз руху капіталу ТОВ «Брюш» за 2017-2019 рр.

Показники	2017	2018	2019	Відхилення абсолютне	
				2018 до 2017	2019 до 2018
1. Питома вага власного капіталу (коефіцієнт автономії)	0,31	0,35	0,25	0,04	-0,1
2. Питома вага запозиченого капіталу	0,69	0,65	0,75	-0,04	0,1
3. Питома вага власного оборотного капіталу у загальній його сумі	0,67	0,57	0,57	-0,1	-
4. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,25	0,22	0,20	-0,03	-0,02
5. Коефіцієнт співвідношення запозиченого і власного капіталу	2,18	1,83	3,01	-0,35	1,18
6. Коефіцієнт приросту власного капіталу, %	7,13	15,79	6,83	8,66	-8,96
7. Коефіцієнт приросту залученого капіталу, %	258,35	-2,93	88,84	-261,28	91,77
8. Коефіцієнт приросту капіталу підприємства, %	84,39	3,25	50,7	-81,14	47,45

Зменшення коефіцієнту довгострокового залучення позикових коштів говорить про зменшення частки довгострокового позикового капіталу в загальному обсязі джерел фінансування, які можна спрямувати на реалізацію довготермінових програм. Зменшення коефіцієнту співвідношення запозиченого та власного капіталу свідчить про зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Так, в 2019 році на 1 грн. власного капіталу припадало 3,01 грн. залучених засобів, що на 1,18 грн. більше, ніж в 2018 році. В 2018 році спостерігається стрімке зменшення коефіцієнту приросту капіталу в порівнянні з 2017 роком (на 81,14%). Але в 2019 році спостерігається зростання цього коефіцієнту на 47,45%.

Охарактеризовані вище відносні показники дають змогу зробити висновок про нестійкий фінансовий стан підприємства.

У процесі аналізу руху капіталу підприємства особливу увагу слід приділяти дослідженню змін залученого капіталу в частині кредиторської заборгованості, оскільки її обсяг та якісний склад визначають фінансову стійкість, а її рух – стан платіжної дисципліни підприємства [68].

Аналізуючи цю частину капіталу, треба мати на увазі, що вона є джерелом покриття дебіторської заборгованості підприємства [69]. З зв'язку з цим доцільним є проведення порівняльного аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства.

Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства подано у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості
ТОВ «Бріюшь» за 2017-2019 рр.

Показники	2017	2018	2019	Відхилення (+,-)	
				Абсолютне, тис.грн.	Відносне, %
1. Дебіторська заборгованість, тис.грн.	9430,9	12702,4	22378,5	9676,1	76,17
у т.ч. товарного характеру	9225,1	12235,0	18754,5	6519,5	53,28
2. Кредиторська заборгованість, тис.грн.	10006, 7	8967,4	20717,2	11749,8	131,02
у т.ч. товарного характеру	9831,5	8740,7	19822,4	11081,7	126,78
3. Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, (р.1 : р.2)	0,94	1,42	1,08	-0,34	-23,9
у т.ч. товарного характеру	0,93	1,39	0,94	-0,45	32,37

За даними таблиці 2.4, можна стверджувати, що у 2019 році підприємство проводило політику перевищення темпів росту кредиторської заборгованості над дебіторською. Так, якщо дебіторська заборгованість у 2019 році зросла на 76,178%, то кредиторська заборгованість зросла на 131,02%. До товарної заборгованості відбувалось схожа ситуація, а саме кредиторська заборгованість товарного характеру зростала більшими темпами (126,78% приросту) ніж дебіторська заборгованість товарного характеру, яка зросла (на 53,28%).

В 2019 році зменшився показник співвідношення загальної суми дебіторської і кредиторської заборгованості, у розрізі товарної продукції показник також зменшився.

Перевищення суми дебіторської заборгованості в 2019 році над кредиторською заборгованістю говорить про зниження фінансової стабільності підприємства, і виникнення необхідності в додатковому залученні джерел фінансування. Також в 2019 році виявлена тенденція до погіршення розрахунків з кредиторами підприємства.

2.5. Оцінка складу джерел фінансування майна ТОВ «Бріюшь»

Наступним етапом у рамках аналізу наявності капіталу підприємства є оцінювання складу джерел фінансування майна підприємства. Оптимальний обсяг власного оборотного капіталу повинен відповідати обґрунтованій потребі у оборотних активах підприємства. Оцінювання складу джерел фінансування майна підприємства здійснюється за допомогою наступних коефіцієнтів: коефіцієнту забезпеченості поточних активів власним оборотним капіталом, коефіцієнту забезпеченості запасів власним оборотним капіталом та показниками ліквідності.

Методика розрахунку показників фінансування активів і платоспроможності міститься у додатку Б. Щодо нормативних значень перелічених показників, вони є наступними.

Значення коефіцієнта забезпеченості поточних активів власним оборотним капіталом повинно бути більше 0,1 [70, 71].

Коефіцієнт забезпеченості матеріальних активів власним оборотним капіталом характеризує ступінь покриття власним оборотним капіталом потреби підприємства у матеріальних оборотних активах. Зростання цього коефіцієнта в динаміці означає зміцнення фінансової стійкості підприємства [72, 73].

Від рівня ліквідності підприємства залежить платоспроможність. Разом з тим ліквідність характеризує як поточний стан розрахунків, так і перспективний. Для власників підприємства недостатня ліквідність може означати зменшення прибутковості, втрату контролю та часткову або повну втрату капіталу [74]. Тому аналіз показників ліквідності має важливе значення при оцінці щодо ефективності управління капіталом підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності повинен при оптимальному значенні дорівнювати 0,2 – 0,35. Оптимальним вважається значення для коефіцієнту швидкої ліквідності, що дорівнює $\geq 1,0$. Для коефіцієнту поточної ліквідності за критичне значення приймається 1. При значенні коефіцієнту поточної ліквідності менше 1 – підприємство має неліквідний баланс. Якщо коефіцієнт поточної ліквідності дорівнює 1-0,5, підприємство своєчасно ліквідує борги [73].

Узагальнимо визначені показники фінансування активів і платоспроможності за даними фінансової звітності ТОВ «Брюшь» (додаток А) в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Показники фінансування активів і платоспроможності
ТОВ «Брюшь»

Показник	Норма	Значення показника		
		2017	2018	2019
Коефіцієнт забезпеченості поточних активів власним оборотним капіталом	$> 0,1$	0,23	0,24	0,16
Коефіцієнт забезпеченості запасів власним оборотним капіталом	↑	0,53	1,08	1,34
Коефіцієнт поточної ліквідності	1	1,54	1,55	1,30
Коефіцієнт швидкої ліквідності	≥ 1	0,69	0,95	0,89
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 – 0,35	0,005	0,006	0,003

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом відповідає нормативному значенню, але спостерігається тенденція до його зменшення в 2019 році. Це свідчить про достатність у ТОВ «Брюшь» власного

оборотного капіталу, який необхідний для поточної діяльності, про належний ступінь забезпеченості всіх оборотних активів власними джерелами без залучення сторонніх. Також про збільшення фінансової стійкості підприємства говорить підвищення коефіцієнту забезпеченості матеріальних активів власним оборотним капіталом в 2019 році на 0,26 пункту, що свідчить про підвищення покриття власним оборотним капіталом потреби підприємства у матеріальних оборотних активах.

Коефіцієнт поточної ліквідності всі звітні періоди відповідав нормативному значенню, тобто у підприємство є реальна можливість покриття поточних зобов'язань за рахунок його оборотних активів. На кожну гривню поточних зобов'язань ТОВ «Брюшь» припадало в 2018 році 1,55 грн. оборотних активів, а в 2019 році – 1,20 грн. Розрахунки показують, що на початок і кінець звітного періоду (2017 – 2019 роки) підприємство має досить низький рівень показників абсолютної та швидкої ліквідності. Жоден з показників не досяг нормативного значення. Це пояснюється передусім низькою часткою поточних активів в структурі джерел фінансування. В 2019 році відбулося погіршення усіх показників ліквідності. Значення коефіцієнту швидкої ліквідності в 2018 році становить 0,89 і свідчить, що за рахунок грошових коштів та очікуваних фінансових надходжень може бути погашено лише 89% поточних зобов'язань підприємства. Так як коефіцієнт абсолютної ліквідності складає 0,003 в 2019 році, то підприємство спроможне погасити лише 0,3% поточної заборгованості за рахунок наявних грошових коштів. Всі три коефіцієнти відображені у динаміці протягом 2017-2019 років на рис. 2.1.

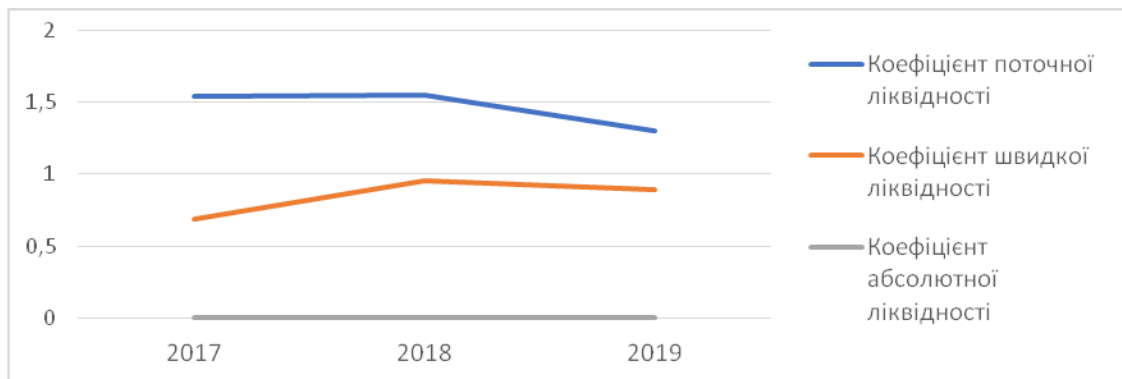

Рис. 2.1. Показники ліквідності ТОВ «Брюш» у 2017 – 2019 роках

Отже можна говорити про негативну тенденцію до зменшення ліквідності підприємства та погіршення його платоспроможності в 2019 році.

2.6. Аналіз ефективності використання капіталу ТОВ «Брюш» в цілому і за окремими його видами та елементами

2.6.1. Оцінка оборотності капіталу підприємства

Інтенсивність використання капіталу, його ділову активність характеризують показники оборотності капіталу.

Сутність та методика розрахунків показників оборотності капіталу надано в додатку Б.

Розрахунок показників оборотності капіталу ТОВ «Брюш» подано у табл. 2.6.

Позитивним моментом є зростання оборотності загального капіталу підприємства на 1,19 пунктів і власного капіталу на 5,26 пункту. Відповідно до зростання оборотності капіталу зменшується показник тривалості одного обороту загального капіталу на 44 дні та власного капіталу на 18 днів. Щодо запозиченого капіталу також спостерігається зростання його оборотності в 2019 році на 1,4

Таблиця 2.6

Показники оборотності капіталу ТОВ «Брюшь»

Показники	2017	2018	2019	Відхилення (+,-)	
				Абсолютне	Відносне, %
1. Коефіцієнт оборотності капіталу (кількість оборотів)	2,46	2,63	3,82	1,19	45,24
2. Тривалість одного обороту капіталу, дні	148	139	95	-44	-31,65
3. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	6,27	7,88	13,14	5,26	66,75
4. Тривалість одного обороту власного капіталу, дні	58	46	28	-18	-39,13
5. Коефіцієнт оборотності запозиченого капіталу	5,11	4,65	6,05	1,4	30,11
6. Тривалість одного обороту запозиченого капіталу, дні	71	78	60	-18	-23,07

пункту. В цілому можна стверджувати про підвищення ефективності використання капіталу підприємства.

2.6.2. Оцінка рентабельності капіталу підприємства

При розрахунку рентабельності капіталу підприємства визначають відношення прибутку до оподаткування або чистого прибутку до наступних показників: капіталу, власного капіталу, запозиченого капіталу. Характеристика та методика розрахунку показників рентабельності капіталу надано в додатку Б.

Загальноприйнятих значень рентабельності, на які можна орієнтуватися при аналізі, не існує, тому зростання вищевказаних показників у динаміці по періодах звітності розглядається як позитивна тенденція.

Динаміку показників рентабельності капіталу ТОВ «Брюшь» зведено в таблицю 2.7.

Оцінка рентабельності капіталу ТОВ «Брюш» за 2017-2019 рр.

Показник	Значення показника			Абсолютне відхилення (+, -)	
	2017	2018	2019	2018р. до 2017р.	2019р. до 2018р.
Рентабельність капіталу, %	2,71	1,39	1,92	-1,32	0,53
Рентабельність власного капіталу, %	6,88	4,18	6,6	-2,7	2,42
Рентабельність запозиченого капіталу, %	5,62	2,47	3,04	-3,15	0,57

Як видно з наведених даних, рентабельність всіх показників у 2019 році в порівнянні з 2018 роком покращилася. Рентабельність власного капіталу зросла на 2,42% в порівнянні з 2018 роком, тобто кожна інвестована гривна приносила в 2019 році 6 копійок прибутку, що на 2 копійки більше ніж у 2018 році. Це пов'язано з ростом чистого прибутку в 2019 році.

2.6.3. Оцінка ступеня виконання плану та динаміки основних показників, що забезпечують підприємству прийнятні темпи економічного зростання

Оцінку ефективності використання капіталу можна здійснити також на підставі зіставлення темпів зміни основних економічних показників господарювання та величини капіталу, авансованого в активи підприємства.

Враховується так зване «золоте правило ведення бізнесу» згідно з яким прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяг чистої виручки від реалізації товарів та вартість майна підприємства. Загальноприйнято вважати оптимальними такі співвідношення [68]:

$$\underbrace{T_p^{\Pi}}_{\text{рентабельність підприємства}} \cdot \underbrace{T_p^{ЧВ}}_{\text{оборотність капіталу підприємства}} \cdot T_p^K > 100, \quad (2.1)$$

де T_p^{π} – темп росту прибутку (від звичайної діяльності до оподаткування, реалізації, операційної діяльності, чистого), обчислений як виражене у відсотках співвідношення прибутку звітнього і попереднього періодів, %;

$T_p^{чВ}$ – темп росту чистого доходу (виручки) від реалізації товарів, обчислений як виражене у відсотках співвідношення його обсягів у звітньому і попередньому періодах, %;

T_p^K – темп росту капіталу підприємства, обчислений як виражене у відсотках співвідношення середньої величини вкладених у фінансування активів коштів (підсумок за пасивом балансу) звітнього і попереднього періодів, %.

Для ТОВ «Бріюшь» дане співвідношення в 2019 році не є оптимальним.

$$175,19\% < 185,03\% > 127,35\% > 100\%$$

Прибуток підприємства збільшується менш інтенсивно, ніж обсяг реалізації, що вказує на відносне збільшення витрат підприємства. Обсяг реалізації товарів зростає більш високими темпами, ніж вкладений капітал, тобто ресурси підприємства використовуються більш ефективно, підвищується прибуток від кожної грошової одиниці, вкладеної в підприємство.

2.7. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу ТОВ «Бріюшь»

Дія факторного аналізу основана на вимірюванні різних факторів впливу на величину результативних показників [74].

На думку І.Ф. Полещука, виконання факторного аналізу можливе на основі детермінованих або стохастичних прийомів, що надають можливість визначити вплив певних факторів на результативний показник [75].

Визначення ступеня впливу чинників на показник, який приймається за результативний передбачає спочатку з'ясування взаємозв'язку між цими чинниками. В залежності від функціонального або кореляційного взаємозв'язку

між чинниками та результативним показником обираються належні прийоми аналізу.

На початку доцільно визначити або відібрати фактори, які будуть досліджуватися на ймовірність впливу на результат. Надали з'ясовують форму залежності між факторним та результативним показниками, відбувається побудова факторної моделі, яка надали може викликати необхідність розкладання цієї моделі на фактори більш високого порядку. Наприкінці розраховується ступінь впливу факторів на результативний показник. Тобто утворення математичної залежності між факторами, що має вираз багатфакторної моделі і є факторним аналізом [76].

Як показали дослідження для позначення факторів та їх результатів існують різні терміни. Через багатоманітність факторів, що мають вплив на результати процесів в діяльності підприємства, спричиняє необхідність щодо їх класифікації за безліччю ознак.

Класифікація факторів за математичним виразом взаємозв'язку запропонував В.І. Осипов (рис. 2.2) [77].

Рис. 2.2. Класифікація факторів за математичним виразом взаємозв'язку

Існування адитивних факторів показує, що фактори діють незалежно один від одного. Чинники, які пов'язані з результативним показником та мають властивість адитивності (додавання) відносять до адитивних, чинники, що

пов'язані з результативним показником – властивістю мультиплікативності (множення) відносять до мультиплікативних. Тому в загальному вигляді абсолютний приріст результативного показника визначається як сума абсолютних приростів факторних показників. Але здійснення такої формалізації підходить лише випадках, коли результативний показник об'ємний, а не відносний.

Мультиплікативні фактори, на відміну від адитивних, діють на результативний показник взаємопов'язано. Це спричиняє збільшення факторних приростів результативного показника більшим за число факторів.

Мультиплікативні факторні моделі рентабельності власного капіталу будуються на основі мультиплікативних факторів рентабельності активів і моделях коефіцієнта фінансової залежності. Від поставленої мети при застосуванні факторного аналізу вибираються моделі для його проведення [76].

Доволі відома мультиплікативна модель рентабельності власного капіталу, що розроблена спеціалістами фірми “DuPont”, для проведення прямого факторного аналізу. Вона є двофакторною моделлю, що представляє собою добуток коефіцієнта рентабельності сукупних активів і коефіцієнта фінансової залежності. Схема розкладення наведена на рис. 2.3.

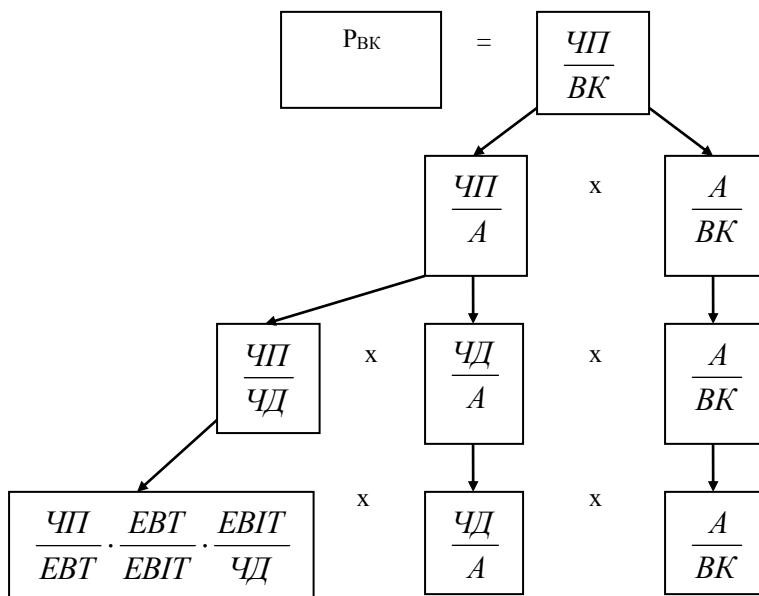

Рис. 2.3. Факторна модель рентабельності власного капіталу

Формула рентабельності власного капіталу має такий вигляд [76]:

$$P_{BK} = \frac{ЧП}{EBT} \times \frac{EBT}{EBIT} \times \frac{EBIT}{ЧД} \times \frac{ЧД}{A} \times \frac{A}{BK}, \quad (2.2)$$

де ЧП – чистий прибуток; BK- власний капітал; A – активи; ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

EBT – прибуток від звичайної діяльності до оподаткування; EBIT – валовий прибуток за мінусом адміністративних витрат і витрат на збут (прибуток від реалізації продукції);

$x_1 \left(\frac{ЧП}{EBT} \right)$ - частка чистого прибутку у прибутку від звичайної діяльності до оподаткування (податковий тягар);

$x_2 \left(\frac{EBT}{EBIT} \right)$ - співвідношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування й прибутку від реалізації продукції (відсотковий тягар);

$x_3 \left(\frac{EBIT}{ЧД} \right)$ - рентабельність від реалізації продукції;

$x_4 \left(\frac{ЧД}{A} \right)$ - оборотність активів;

$x_5 \left(\frac{A}{BK} \right)$ - фінансова залежність.

Після проведених скорочень формула рентабельності власного капіталу має такий вигляд:

$$P_{BK} = x_1 \cdot x_2 \cdot x_3 \cdot x_4 \cdot x_5. \quad (2.3)$$

Одним з найважливіших методологій в аналізі господарської діяльності є визначення величини впливу окремих факторів на приріст результативних показників. У детермінованому факторному аналізі для цього використовуються такі способи [77, с. 36]: виявлення ізольованого впливу факторів; ланцюгової підстановки; абсолютних різниць; відносних різниць тощо.

Найбільш універсальним є метод ланцюгових підстановок. При вживанні факторного аналізу рентабельності підприємства появляється можливість одержування достовірних даних про вплив окремих факторів на результативний показник і визначення невикористаних резервів підвищення рівня рентабельності.

Метод ланцюгових підстановок передбачає послідовне виключення впливу на усі фактори, окрім одного. Також відбувається не одночасна зміна факторів, а існує певна послідовність: на початку змінюється лише перший фактор, а інші лишаються незмінними, надалі змінюється другий фактор та інші при незмінності решти факторів. На теперішній час цей метод набув використання при дослідженні абсолютних та відносних різних факторів, що мають вплив на зміну результуючого показника. Недоліки притаманні даному методу, вимагають враховувати черговість дії факторів та долучає ефект взаємодіє між собою основних чинників до лепти структурних та якісних факторів. Тому залежно від місця на яке буде поставлено фактор в факторній моделі вплив цього фактору на зміну результативного показника буде різним. Через те при застудванні алгоритму ланцюгових підстановок безпідставно відбувається викривлення впливу усіх факторів, окрім першого об'ємного фактору 1, а в зворотному - всіх, за винятком якісного чинника а [78, с. 131].

Виключити ці недоліки дозволяє метод ізольованого впливу факторів. Його дія передбачає що при побудові індексної факторної системи змінюється один із факторів, який позначаємо 1, а інші залишаються на базисному рівні та позначаються як 0.

При використанні методу ланцюгових підстановок формули визначення частинних приростів результативної ознаки Y , якщо досліджується вплив п'ятьох факторів буде мати наступний вигляд:

$$\Delta Y_{x_1} = X_1^1 \cdot X_2^0 \cdot X_3^0 \cdot X_4^0 \cdot X_5^0 - X_1^0 \cdot X_2^0 \cdot X_3^0 \cdot X_4^0 \cdot X_5^0;$$

$$\Delta Y_{x_2} = X_1^1 \cdot X_2^1 \cdot X_3^0 \cdot X_4^0 \cdot X_5^0 - X_1^1 \cdot X_2^0 \cdot X_3^0 \cdot X_4^0 \cdot X_5^0;$$

$$\Delta Y_{x_3} = X_1^1 \cdot X_2^1 \cdot X_3^1 \cdot X_4^0 \cdot X_5^0 - X_1^1 \cdot X_2^1 \cdot X_3^0 \cdot X_4^0 \cdot X_5^0;$$

$$\begin{aligned}\Delta Y_{X_4} &= X_{11} \cdot X_{21} \cdot X_{31} \cdot X_{41} \cdot X_{50} - X_{11} \cdot X_{21} \cdot X_{31} \cdot X_{40} \cdot X_{50}; \\ \Delta Y_{X_5} &= X_{11} \cdot X_{21} \cdot X_{31} \cdot X_{41} \cdot X_{51} - X_{11} \cdot X_{21} \cdot X_{31} \cdot X_{41} \cdot X_{50}.\end{aligned}\quad (2.4)$$

Метод абсолютних різниць є спрощеною формою методу ланцюгових підстановок. Розрахунок впливу факторів за цим методом показано нижче:

$$\begin{aligned}\Delta Y_{X_1} &= \Delta X_1 \cdot X_{20} \cdot X_{30} \cdot X_{40} \cdot X_{50}; \\ \Delta Y_{X_2} &= X_{11} \cdot \Delta X_2 \cdot X_{30} \cdot X_{40} \cdot X_{50}; \\ \Delta Y_{X_3} &= X_{11} \cdot X_{21} \cdot \Delta X_3 \cdot X_{40} \cdot X_{50}; \\ \Delta Y_{X_4} &= X_{11} \cdot X_{21} \cdot X_{31} \cdot \Delta X_4 \cdot X_{50}; \\ \Delta Y_{X_5} &= X_{11} \cdot X_{21} \cdot X_{31} \cdot X_{41} \cdot \Delta X_5.\end{aligned}\quad (2.5)$$

Перевірка балансового співвідношення показує, що:

$$\Delta Y = \Delta Y_{X_1} + \Delta Y_{X_2} + \Delta Y_{X_3} + \Delta Y_{X_4} + \Delta Y_{X_5}.\quad (2.6)$$

Якщо застосувати метод виявлення ізольованого впливу п'яти факторів на результативну ознаку Y формули розрахунку будуть мати наступний вигляд:

$$\begin{aligned}\Delta Y_{X_1} &= X_{111} \cdot X_{20} \cdot X_{30} \cdot X_{40} \cdot X_{50} - X_{110} \cdot X_{20} \cdot X_{30} \cdot X_{40} \cdot X_{50}; \\ \Delta Y_{X_2} &= X_{110} \cdot X_{211} \cdot X_{30} \cdot X_{40} \cdot X_{50} - X_{110} \cdot X_{210} \cdot X_{30} \cdot X_{40} \cdot X_{50}; \\ \Delta Y_{X_3} &= X_{110} \cdot X_{20} \cdot X_{311} \cdot X_{40} \cdot X_{50} - X_{110} \cdot X_{20} \cdot X_{310} \cdot X_{40} \cdot X_{50}; \\ \Delta Y_{X_4} &= X_{110} \cdot X_{20} \cdot X_{30} \cdot X_{411} \cdot X_{50} - X_{110} \cdot X_{20} \cdot X_{30} \cdot X_{410} \cdot X_{50}; \\ \Delta Y_{X_5} &= X_{110} \cdot X_{20} \cdot X_{30} \cdot X_{40} \cdot X_{511} - X_{110} \cdot X_{20} \cdot X_{30} \cdot X_{40} \cdot X_{510}.\end{aligned}\quad (2.7)$$

Для методу прямих ланцюгових підстановок і методу виявлення ізольованого впливу факторів величина ΔY_{X_1} співпадає.

Для рівнянь (2.7) не виконується основне правило: сума всіх факторів не дорівнює відхиленню звітнього рівня від базисного за результативним показником. Це спричиняє введення в модель додаткового шостого фактору s , який виражає взаємодію перших п'ятьох (основних) факторів x_1, x_2, x_3, x_4, x_5 . Його абсолютний внесок розраховується за формулою:

$$\Delta Y_s = \Delta Y - (\Delta Y_{X_1} + \Delta Y_{X_2} + \Delta Y_{X_3} + \Delta Y_{X_4} + \Delta Y_{X_5}).\quad (2.8)$$

Цей метод дає змогу виділити внесок взаємодії основних факторів (сінергічний ефект), який, як відомо, в методі прямих ланцюгових підстановок

додається до вкладу всіх факторів, окрім об'ємного чинника. Це є однією із серйозних переваг методу виявлення ізольованого впливу факторів порівняно з методом ланцюгових. Але це тягне за собою ускладнення обчислювальних процедур через появу додаткового чинника, але це дає усунення недоліків методу ланцюгових підстановок [79, с. 132].

Слід пам'ятати, що якщо результативні показники мають різні ознаки за періоди, які аналізуються (рентабельність власного капіталу та збитковість власного капіталу), то розкладання їх за моделлю "DuPont" не має економічного сенсу.

В таблиці 2.8. занесені вихідні данні ТОВ «Брюшь» для розрахунку впливу факторів на рівень рентабельності власного капіталу.

Таблиця 2.8

Дані для факторного аналізу ТОВ «Брюшь» за 2018-2019 рр.

№ п/п	Показники	Роки		Відхилення (+, -)
		2018	2019	
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	63 166,0	116880,0	53714,0
2	Власний капітал, тис. грн.	8 602,1	9189,7	587,6
3	Активи, тис. грн.	24 417,0	36796,8	12379,8
4	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	409,1	716,5	307,4
5	Прибуток від реалізації продукції, тис. грн.	5 148,8	9259,8	4111,0
6	Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	335,4	587,6	252,2
7	Частка чистого прибутку у прибутку від звичайної діяльності до оподаткування (податковий тягар) (x_1)	0,8198	0,8201	0,0003
8	Співвідношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування й прибутку від реалізації продукції (відсотковий тягар) (x_2)	0,0794	0,0773	-0,0021
9	Рентабельність від реалізації продукції (x_3)	0,0815	0,0792	-0,0023
10	Оборотність активів (x_4)	2,5869	3,1763	0,5895
11	Фінансова залежність (x_5)	2,8385	4,0041	1,1656
12	Рентабельність (збитковість) власного капіталу, %	3,899	6,392	2,493

Результати розрахунків зміни рівня рентабельності власного капіталу наведено методом ланцюгових підстановок нижче.

$$\Delta Y_{X_1} = (0,0003) * (0,0794) * 0,0815 * 2,5869 * 2,8385 = 0,0014 \text{ в.п.}$$

$$\Delta Y_{X_2} = (-0,0021) * 0,8201 * 0,0815 * 2,5869 * 2,8385 = -0,1030 \text{ в.п.}$$

$$\Delta Y_{X_3} = (-0,0023) * 0,8201 * 0,0773 * 2,5869 * 2,8385 = -0,1071 \text{ в.п.}$$

$$\Delta Y_{X_4} = (0,5895) * 0,8201 * 0,0773 * 0,0792 * 2,8385 = 0,8402 \text{ в.п.}$$

$$\Delta Y_{X_5} = (1,1656) * 0,8201 * 0,0773 * 0,0792 * 3,1763 = 1,8588 \text{ в.п.}$$

$$\Delta Y = (0,0014) + (-0,1030) + (-0,1071) + 0,8402 + 1,8588 = 2,49 \text{ в.п.}$$

Результати аналізу рівня рентабельності власного капіталу показали, що рівень рентабельності власного капіталу у 2019 р. склав 6,392%, порівняно з 2018 р. він збільшився на 2,49 в.п. На це вплинули такі фактори: зміна рентабельності від реалізації продукції знизила рівень рентабельності власного капіталу на 0,107 в.п., зміна оборотності активів також збільшила рівень рентабельності власного капіталу на 0,84 в.п. Зміна фінансової залежності вплинула дуже позитивно та підвищила рівень рентабельності власного капіталу на 1,85 в.п. Зміна частки чистого прибутку у прибутку від звичайної діяльності до оподаткування збільшила рівень рентабельності власного капіталу на 0,0014 в.п., зміна відсоткового тягаря знизила рівень рентабельності власного капіталу на 0,103 в.п.

Результати розрахунків зміни рівня рентабельності власного капіталу методом виявлення ізольованого впливу факторів наведено нижче.

$$\Delta Y_{X_1} = 0,8201 * 0,0794 * 0,0815 * 2,5869 * 2,8385 - 0,8198 * 0,0794 * 0,0815 * 2,5869 * 2,8385 = 0,0014 \text{ в.п.}$$

$$\Delta Y_{X_2} = 0,8198 * 0,0773 * 0,0815 * 2,5869 * 2,8385 - 0,8198 * 0,0794 * 0,0815 * 2,5869 * 2,8385 = -0,103 \text{ в.п.}$$

$$\Delta Y_{X_3} = 0,8201 * 0,0794 * 0,0792 * 2,5869 * 2,8385 - 0,8198 * 0,0794 * 0,0815 * 2,5869 * 2,8385 = -0,11 \text{ в.п.}$$

$$\Delta Y_{X_4} = 0,8201 * 0,0794 * 0,0815 * 3,1763 * 2,8385 - 0,8198 * 0,0794 * 0,0815 * 2,5869 * 2,8385 = 0,88 \text{ в.п.}$$

$$\Delta Y_{x_5} = 0,8201 * 0,0794 * 0,0815 * 2,5869 * 4,0041 - 0,8198 * 0,0794 * 0,0815 * 2,5869 * 2,8385 = 1,5996 \text{ в.п.}$$

$$\Delta Y_{\text{спільний}} = 2,49 - 0,00001 - (-0,00103) - (-0,0011) - 0,0088 - 0,0159 = 2,47 \text{ в.п.}$$

Результати аналізу рівня рентабельності власного капіталу показали, що у 2019 р. склав 6,39%, порівняно з 2018 р. він зріс на 2,49 в.п. На це вплинули такі фактори: зміна рентабельності від реалізації продукції зменшила рівень рентабельності власного капіталу на 0,11 в.п., зміна оборотності активів також збільшила рівень рентабельності власного капіталу на 0,88 в.п. Зміна фінансової залежності також вплинула позитивно та збільшила рівень рентабельності власного капіталу на 1,5996 в.п., зміна відсоткового тягара знизил рівень рентабельності власного капіталу на 0,103 в.п., зміна частки чистого прибутку у прибутку від звичайної діяльності до оподаткування підвищила рівень рентабельності власного капіталу на 0,0014 в.п. Порівняння результатів розкладання абсолютного приросту рентабельності власного капіталу за факторами методом ланцюгових підстановок і методом виявлення ізольованого впливу факторів (формули 2.4 і 2.6) наведено у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Порівняльний аналіз результатів розкладення загального приросту рівня рентабельності за факторами за допомогою двох методів

ТОВ «Брюшь» за 2017-2018 рр.

№ п/п	Приріст	Метод ланцюгових підстановок	Метод виявлення ізольованого впливу факторів
1	Зміна рівня рентабельності власного капіталу за рахунок змін:	2,49	2,49
2	– частка чистого прибутку у прибутку від звичайної діяльності до оподаткування (податковий тягар)	0,0014	0,0014
3	– співвідношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування й прибутку від реалізації продукції (відсотковий тягар)	-0,103	-0,103

Продовження табл. 2.9

№ п/п	Приріст	Метод ланцюгових підстановок	Метод виявлення ізольованого впливу факторів
4	– рентабельність від реалізації продукції	-0,107	-0,11
5	– оборотність активів	0,8402	0,88
6	– фінансова залежність	1,8588	1,5996
7	– спільної зміни	-	0,22

Дані табл. 2.9 показують, що вплив деяких факторів на зміну рівня рентабельності власного капіталу, розрахований за двома методами, збігається.

Використав в нашому дослідженні метод виявлення ізольованого впливу факторів вдалося встановити, що збільшення результативного економічного показника – рентабельності власного капіталу на 0,22 в.п. було визвано саме синергічним ефектом факторів, що впливали.

За даними розрахунків стало наочно видно, що за окремими факторами метод ланцюгових підстановок давав більш нижчі результати в порівнянні з методом виявлення ізольованого впливу факторів. Тому, застосування методу виявлення ізольованого впливу факторів дало змогу розкрити очищений вплив на зміну рівня рентабельності власного капіталу п'яти факторів, а також виявити напрям і кількісну величину ефекту їх взаємодії.

Можна зробити висновок про те, що досліджуване ТОВ «Брюш» має суттєві резерви зростання рентабельності власного капіталу за рахунок змін частки чистого прибутку у прибутку від звичайної діяльності до оподаткування (податковий тягар), співвідношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування й прибутку від реалізації продукції (відсотковий тягар).

Висновки до розділу 2

Виконаний аналіз фінансових ресурсів підприємства дозволили зробити наступні висновки.

У періоді з 2017 – 2019 рр. загальна сума капіталу ТОВ «Бріюшь» збільшувалася. Розмір власного капіталу постійно збільшувався, але у структурі частка власного капіталу протягом 2017-2019 рр. була меншою за запозичений капітал, з тенденцією до зменшення. Збільшення розмірів залученого капіталу відбувалося за рахунок зростання поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги в 2019 році (126,78%). Питома вага цієї заборгованості в структурі капіталу збільшилась з 35,78% в 2018 році до 53,78% в 2019 році. Ріст кредиторської заборгованості свідчить про погіршення платіжної дисципліни підприємства.

Показники руху капіталу ТОВ «Бріюшь» на протязі 2017-2019 рр. мають тенденцію до погіршення. В 2019 році підприємство на 25% фінансувалось за рахунок власного капіталу, що свідчить про значну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. В 2018 році спостерігається стрімке зменшення коефіцієнту приросту капіталу в порівнянні з 2017 роком (на 81%). Але в 2019 році спостерігається зростання цього коефіцієнту на 47,45%.

Перевищення суми дебіторської заборгованості в 2019 році над кредиторською заборгованістю говорить про зниження фінансової стабільності підприємства, і виникнення необхідності в додатковому залученні джерел фінансування.

Оцінка складу джерел фінансування майна ТОВ «Бріюшь» показала що в 2019 році розмір власного оборотного капіталу в порівнянні з 2018 роком не змінився. Значення коефіцієнту забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом свідчить про достатність у підприємства власного оборотного капіталу, необхідного для фінансування сукупних оборотних активів. В динаміці, в 2019 році фінансова стійкість підприємства зросла, тобто у підприємства більше можливостей для проведення незалежної фінансової політики. Також про збільшення фінансової стійкості підприємства говорить підвищення коефіцієнту забезпеченості матеріальних активів власним оборотним

капіталом.

Аналіз показників ліквідності показав, що коефіцієнт поточної ліквідності всі звітні періоди відповідав нормативному значенню, тобто у підприємства є реальна можливість покриття поточних зобов'язань за рахунок його оборотних активів. Але показники абсолютної та швидкої ліквідності мали досить низькі значення. Це пояснюється передусім низькою часткою поточних активів в структурі джерел фінансування. В 2019 році відбулося погіршення усіх показників ліквідності. Отже можна говорити про негативну тенденцію до зменшення ліквідності підприємства та погіршення його платоспроможності в 2019 році.

Показники рентабельності показали, що рентабельність у 2019 році для підприємства була найбільш вдалою на відміну від 2018 року. Всі показники рентабельності у 2019 році зросли, що є позитивною тенденцією. Таке збільшення відбулося за рахунок зростання прибутку підприємства.

Факторний аналіз рентабельності власного капіталу ТОВ «Бріюшь» показав, що основними факторами, що вплинули на зростання рентабельності власного капіталу в 2019 році були зміна співвідношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, зміна оборотності активів та зміна фінансової залежності.

РОЗДІЛ 3

ПЛАНУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТОВ «БРІОШЬ»

3.1. Формування оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності

Правильне співвідношення між власними і позиченими джерелами формування фінансових ресурсів страхової компанії відіграє важливу роль у зміцненні її фінансового стану та оптимізації структури капіталу з позиції забезпечення умов ефективного його використання.

Оптимізація структури капіталу є одним із найбільш важливих і складних завдань, що вирішуються у процесі фінансового управління підприємством.

Оптимальна структура капіталу становить таке співвідношення використання власного і залученого капіталу, за якого забезпечується оптимальне співвідношення між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства і максимізується його ринкова вартість [61].

Для вибору ефективної політики формування капіталу і використання фінансових ресурсів важливо правильно збалансувати співвідношення критеріїв дохідності і ризику: кругообіг капіталу може обслуговувати різна маса поточних активів, з різноманітною комбінацією майнових благ з погляду їх ліквідності, а також різним характером співвідношення джерел їх фінансування [60].

Капіталізація є одним з головних факторів конкурентної переваги страхової компанії на ринку. Величина активів є узагальнюючим показником масштабу діяльності компаній. За інших рівних умов, компанія з більшим розміром активів має більше можливостей щодо залучення капіталу і розширення спектру своєї діяльності [64].

Відповідно, процес оптимізації може здійснюватися за трьома критеріями:

- за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності;
- за критерієм мінімізації вартості капіталу;
- за критерієм мінімізації фінансових ризиків.

Пріоритетним завданням управління капіталом підприємства є підвищення прибутку за мінімальних витрат, пов'язаних із залученням та обслуговуванням власного і запозиченого капіталу. Отже, можна стверджувати, що критеріями вибору оптимальної структури капіталу підприємств мають бути максимальний чистий прибуток та мінімальна середньозважена вартість капіталу, задіяного в господарській діяльності.

Для проведення оптимізаційних розрахунків за критерієм максимізації рівня рентабельності власного капіталу при заданому рівні фінансових ризиків, використовується механізм фінансового леверіджу.

Фінансовий леверідж (фінансовий важіль) особливо активно застосовується у фінансовому менеджменті західних країн. Він трактується як фактор, незначні зміни якого можуть призвести до суттєвих змін результативних показників. Тобто, цей показник виражає ступінь впливу залученого капіталу на прибутковість, рентабельність власного капіталу. У вітчизняній науці механізм фінансового леверіджу – це співвідношення залучених та власних фінансових ресурсів, виражене певним коефіцієнтом.

Залучення капіталу із зовнішніх джерел в розумних межах дає можливість одержати ефект фінансового леверіджу, який повинні враховувати фінансові менеджери, регулюючи структуру капіталу підприємства.

Сутність фінансового важеля полягає в тому, щоб посилити вплив зміни прибутку на динаміку фінансової рентабельності, тобто у підвищенні еластичності фінансової рентабельності відносно прибутку.

При цьому для розрахунку ефекту фінансового леверіджу використовують таку формулу [39]:

$$E\PhiЛ = (1 - C_{\text{ПП}}) \cdot (K_{\text{ВРА}} - C_{\text{В}}) \cdot \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}}, \quad (3.1)$$

де С_{ПП} – ставка податку на прибуток;

$K_{\text{ВРА}}$ – коефіцієнт валової рентабельності активів, %;

$C_{\text{В}}$ – ставка відсотка за кредит, що сплачується підприємством за використання залученого капіталу, %;

ПК – позиковий капітал;

ВК – власний капітал.

Розрахуємо вхідні данні для аналізу і формування оптимальної структури капіталу підприємства.

Суми власного та позиченого капіталу, що використовуються підприємством, загальна вартість активів, валовий і чистий прибуток отримаємо з даних балансу і звіту про фінансові результати за періоди, що аналізуються.

Відсотки за кредит, що сплачувало підприємство за використання залученого капіталу складали:

$$KpB = \text{ПК} \cdot C_{\text{В}}, \quad (3.2)$$

де ПК – позиковий капітал;

$C_{\text{В}}$ – ставка відсотка за кредит, що сплачується підприємством за використання залученого капіталу у АТ «Райффайзен Банк Аваль» і складає в в 2018 році – 17,45%, в 2019 році – 16,28%.

$$KpB_{2018} = 15814,9 \cdot 0,1745 = 2759,7 \text{ тис.грн.}$$

$$KpB_{2019} = 27607,1 \cdot 0,1628 = 4494,43 \text{ тис.грн.}$$

Рентабельність власного капіталу підприємства, яка розраховується як відношення чистого прибутку до власного капіталу, складала:

$$P_{\text{ВК}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}}, \quad (3.3)$$

де ЧП – чистий прибуток;

ВК – власні кошти підприємства.

$$P_{BK_{2018}} = \frac{335,4}{(7428,8 + 8602,1)/2} = 0,0418$$

$$P_{BK_{2019}} = \frac{587,6}{(8602,1 + 189,7)/2} = 0,06605$$

Рентабельність сукупного капіталу підприємства, яка розраховується як відношення чистого прибутку до сукупного капіталу, складала:

$$P_{СК} = \frac{ЧП}{BK + ПК}, \quad (3.4)$$

де ЧП – чистий прибуток;

BK – власні кошти підприємства;

ПК – позикові кошти підприємства.

$$P_{СК_{2018}} = \frac{335,4}{(23647,4 + 24417,0)/2} = 0,0139$$

$$P_{СК_{2019}} = \frac{587,6}{(24417 + 36796,8)/2} = 0,0191$$

Коефіцієнт валової рентабельності активів (K_{BPA}) розраховуємо як відношення валового прибутку до вартості активів підприємства.

$$K_{BPA} = \frac{ВП}{ВА}, \quad (3.5)$$

де ВП – валовий прибуток підприємства;

ВА – вартість активів підприємства;

$$K_{BPA_{2018}} = \frac{5148,8}{(23647,4 + 24417)/2} = 0,2142$$

$$K_{BPA_{2019}} = \frac{9259,8}{(24417 + 36796,8)/2} = 0,3025$$

Диференціал фінансового левериджу ($K_{BPA} - C_B$), розраховується як різниця між коефіцієнтом валової рентабельності активів і середній ставкою відсотка за кредит.

$$(K_{BPA} - C_B)_{2018} = 0,2142 - 0,1745 = 0,0396$$

$$(K_{BPA} - C_B)_{2019} = 0,3025 - 0,1628 = 0,1397$$

Плече фінансового важеля, що характеризує суму позиченого капіталу, який використовує підприємство, із розрахунку на одиницю власного капіталу, розраховуємо по формулі:

$$ПФЛ = \frac{ПК}{ВК} \quad (3.6)$$

де ВК – власні кошти підприємства;

ПК – позикові кошти підприємства.

$$ПФЛ_{2018} = \frac{15814,9}{8602,1} = 1,8384$$

$$ПФЛ_{2019} = \frac{27607,1}{9189,7} = 3,0041$$

Податковий коректор фінансового левериджу ($1 - C_{пп}$) показує, якою мірою проявляється ефект фінансового левериджу у зв'язку з різним рівнем оподаткування прибутку.

Ставка податку на прибуток ($C_{пп}$) складає 18%.

Розрахуємо ефект фінансового левериджу за формулою 3.1:

$$ЕФЛ_{2018} = (1 - 0,18) \cdot (0,2142 - 0,1745) \cdot \frac{15814,9}{8602,1} = 0,06\%$$

$$ЕФЛ_{2019} = (1 - 0,18) \cdot (0,3025 - 0,1628) \cdot \frac{27607,1}{9189,7} = 0,34\%$$

Дія фінансового важеля полягає в тому, що підприємство, яке використовує позикові кошти, виплачує відсотки за кредит і тим самим збільшує постійні витрати і, отже, зменшує прибуток і рентабельність. Нарощування фінансових витрат за позиковими коштами супроводжується збільшенням сили важеля і зростанням підприємницького ризику. Фінансовий важіль дозволяє визначити безпечний обсяг позикових коштів, розраховувати допустимі умови кредитування і, отже, має велике значення в забезпеченні фінансової стійкості господарюючого

суб'єкта.

Необхідно відзначити, що західні економісти вважають оптимальним його значення на рівні 0,3-0,5 (тобто 30-50%) [80]. На їхню думку, якщо кредит приносить менше 30% додаткового прибутку, то залучення таких кредитів не є оптимальним рішенням. В той же час при значенні більше 50% – у підприємства підвищуються фінансові ризики.

При формуванні оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства необхідно дотримуватись виконання нормативів пов'язаних з фінансовою стійкістю підприємства. Було обрано наступні коефіцієнти фінансової стійкості:

- коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) k_1 , який розраховується як співвідношення власного капіталу до суми власних і позикових коштів, що задається (рекомендований) значення якого $k_1 \geq 0,5$:

$$K_1 = K_{ABT} = \frac{BK}{BK + ПК}, \quad (3.7)$$

- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами k_2 , що розраховується як відношення власних оборотних коштів до оборотних активів прийнятне значення якого $k_2 \geq 0,1$:

$$K_2 = K_{KBOZ} = \frac{BK - HoA}{OA}, \quad (3.8)$$

Коефіцієнт характеризує забезпеченість підприємства власними джерелами фінансування (HoA і OA - відповідно, вартість необоротних і оборотних активів, т. Е. Підсумків розд. I і II бухгалтерського балансу). Коефіцієнт показує, якою мірою матеріальні запаси підприємства мають джерелом покриття власні оборотні кошти.

- коефіцієнт фінансової стійкості k_3 , який показує, як частина активів фінансується за стійких джерел і розраховується як відношення суми власного капіталу і довгострокових пасивів до валюти балансу; необхідне значення даного коефіцієнта $k_3 \geq 0,6$:

$$K_3 = K_{\text{фст}} = \frac{BK + ДП}{BB}, \quad (3.9)$$

і показує, яка частина активів підприємства фінансується за рахунок стійких джерел.

Дані коефіцієнти являють собою систему показників, в якій кожен з них є окремою характеристикою багатогранного поняття фінансової стійкості, що є показником фінансової безпеки діяльності промислового підприємства. Саме тому вони повинні бути враховані при визначенні оптимальної структури фінансових ресурсів, в якій, на основі значень відповідних показників бухгалтерського балансу можна буде визначити оптимальне співвідношення власних і позикових коштів, потрібних підприємству для досягнення найвищої ефективності виробництва при сформованих умовах.

Вхідні дані, що використовується для аналізу і формування оптимальної структури капіталу підприємства, а також результати розрахунків наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка ефекту фінансового важеля ТОВ «Брюш» за 2018-2019 роки

Показник		2018	2019	Відхилення	
				Абсолютне	Відносне (%)
Вартість активів, (тис.грн)	(ВА)	24417,0	36796,8	12379,8	50,7
Позичені кошти, (тис.грн)	(ПК)	15814,9	27607,1	11792,2	74,56
Власні кошти, (тис.грн)	(ВК)	8602,1	9189,7	587,6	6,83
Валовий прибуток, (тис.грн)	(ВП)	5148,8	9259,8	4111,0	79,84
Чистий прибуток, (тис.грн)	(ЧП)	335,4	587,6	252,2	75,19
Ставка відсотків за кредит	(Св)	0,1745	0,1628	-0,0117	-6,704
Сплата відсотків за кредит, (тис.грн)	(КрВ)	2759,7	4494,4	1734,7	62,85
Валовий прибуток (без урахування витрат по сплаті відсотків за кредит), (тис.грн)	(ВП-КрВ)	2389,1	4765,4	2376,3	99,46

Продовження табл. 3.1

Показник		2018	2019	Відхилення	
				Абсолютне	Відносне (%)
Ставка податку на прибуток	(Спп)	0,18	0,18	0,00	0,00
Рентабельність власного капіталу	(Рвк)	0,0418	0,06605	0,0242	58,01
Рентабельність сукупного капіталу	(Рск)	0,0139	0,0191	0,0052	37,41
Коефіцієнт валової рентабельності активів	(Квра)	0,2142	0,3025	0,0883	41,22
Диференціал фінансового левериджу	(Квра-Св)	0,0396	0,1397	0,1001	252,77
Плече фінансового левериджу	(ПФЛ)	1,83	3,004	1,174	64,15
Ефект фінансового левериджу	(ЕФЛ)	0,06	0,34	0,28	466,6

Аналізуючи таблицю 3.1 можна зазначити наступне.

Розрахунки показують, що динаміка рентабельності сукупного капіталу набула гарної тенденції. Так, підприємство, після сплати відсотків по кредитним зобов'язанням і сплати податків, у 2018 році з кожної гривні сукупного капіталу отримало 0,013 грн. чистого прибутку, а у 2019 році вже 0,019 грн. чистого прибутку. За рік підприємство підвищило рентабельність сукупного капіталу на 37,41%.

За використання залучених коштів підприємство понесло 2759,7 тис.грн. фінансових витрат у 2018 році, в у 2019 році ці виплати склали вже 4494,4 тис. грн. Плата по відсоткам за кредит у звітному році зросла на 62,85%.

Рентабельність власного капіталу, яка у 2018 році мала позитивне значення і складала $P_{BK} = 0,041$, у 2019 році склала $P_{BK} = 0,066$. Тобто рентабельність власного капіталу також зросла. З кожною гривні чистого прибутку власного капіталу підприємство отримало 0,06 грн. чистого прибутку.

Валова рентабельність активів за досліджуваний період збільшилась на 41,22% з 0,21 до 0,3. Зважаючи на такий рівень зростання валової рентабельності

активів, диференціал фінансового левериджу (Кв_{ра} – Св) також збільшив своє значення з 0,03 до 0,13. Це являється показником того, що рівень валового прибутку, що створюється активами підприємства, перевищує середній розмір процента за кредит, який використовує підприємство.

Плече фінансового левериджу, що характеризує суму позиченого капіталу, який використовує підприємство, із розрахунку на одиницю власного капіталу, в 2019 році у порівнянні з 2018 роком збільшилось з 1,83 до 3,004, або на 64,15%. Позитивне значення плеча вказує на те, що він формує позитивний ефект фінансового левериджу.

Аналізуючи таблицю 3.1 можна зазначити, що ефект фінансового левериджу у 2019 році мав позитивну динаміку, і зріс з 0,06 до 0,34 (тобто на 466,6% у порівнянні з 2018 роком). Це з'явилося результатом збільшення валового прибутку і, як наслідок, привело до підвищення валової рентабельності активів. Позитивне значення ефекту фінансового левериджу дозволяє зробити попередній висновок, що подальше нарощування частки позикового капіталу приведе до зменшення рентабельності власного капіталу. Виникає необхідність оптимізувати структуру капіталу до того рівня, щоб створити умови для покращення рентабельності власного капіталу.

Розглянемо процес оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності. Припустимо, що підприємство продовжить і далі працювати з наявною валовою рентабельністю активів, з незмінними умовами кредитування і сплати податків. Для визначення оптимальної структури капіталу, побудуємо комплексну модель розподілу власного і позикового капіталу з метою визначення співвідношення, за яким значення коефіцієнту фінансової рентабельності активів буде максимальним.

Для цього розрахуємо рентабельність власного капіталу підприємства при різних співвідношеннях власного капіталу до позикового капіталу (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Розрахунок фінансової рентабельності активів за різних варіантів значення коефіцієнта фінансового левериджу

Показник		Варіант співвідношення власного капіталу до позикового капіталу (%)									
		100/0	90/10	80/20	70/30	60/40	54/46	53/47	50/50	40/60	30/70
1.	Власний капітал, тис.грн	36796,8	33117,12	29437,44	25757,8	22078,1	19870,2	19502,3	18398,4	14718,7	11039
2.	Позиковий капітал, тис.грн	0,00	3679,68	7359,36	11039	14718,7	16926,5	17294,5	18398,4	22078,1	25757,8
3.	Загальна сума капіталу, тис.грн	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8
4.	Плече фінансового левериджу (гр.2/гр.1)	0,00	0,11	0,25	0,43	0,66	0,85	0,88	1,00	1,50	2,33
5.	Коефіцієнт валової рентабельності активів	30,25	30,25	30,25	30,25	30,25	30,25	30,25	30,25	30,25	30,25
6.	Відсоток за кредит, %	0,00	16,28	16,28	16,28	16,28	16,28	16,28	16,28	16,28	16,28
7.	Валовий прибуток без відсотків за кредит, тис.грн (гр. 3*гр. 5/100)	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03
8.	Сума сплачених відсотків за кредит, тис.грн. (гр. 2*гр. 6)	0,00	599,05	1198,1	1797,16	2396,21	2755,64	2815,54	2995,26	3594,31	4193,36
9.	Валовий прибуток з урахуванням сплати відсотків за кредит, тис.грн. (гр. 7 – гр. 8)	11131,03	10531,98	9932,92	9333,88	8734,82	8375,39	8315,49	8135,77	7536,72	6937,64
10	Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
11	Податок на прибуток, тис.грн. (гр. 9*гр. 10)	2003,59	1895,75	1787,92	1680,1	1572,27	1507,57	1496,79	1464,44	1356,61	1248,77
12	Чистий прибуток, який залишився в розпорядженні підприємства, тис.грн. (гр. 9 – гр 11)	9127,45	8636,22	8145,0	7653,78	7162,56	6867,82	6818,7	6671,33	6180,11	5688,86
13	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (гр. 12*100/гр. 1)	24,8	26,07	27,66	29,71	32,44	34,56	34,96	36,26	41,98	51,53
14	Коефіцієнт автономії	1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,54	0,53	0,5	0,4	0,3
15	Коефіцієнт забезпеченості ВОЗ	1	0,88	0,77	0,66	0,55	0,48	0,44	0,43	0,32	0,21
16	Коефіцієнт фінансової стійкості	1,06	0,96	0,86	0,76	0,66	0,604	0,59	0,56	0,46	0,36

Як видно із даних, що наведені в табл. 3.2, найбільша фінансова рентабельність власного капіталу досягається за варіантом, при якому значення коефіцієнта фінансового левериджу дорівнює 2,33, що визначає відношення залученого і власного капіталу у відношенні 70% до 30%.

Із результатів наведених розрахунків видно, що чим вище питома вага позикових коштів в загальній сумі використовуваного підприємством капіталу, тим більший рівень прибутку воно отримує на власний капітал.

Але з урахуванням нормативів пов'язаних з фінансовою стійкістю підприємства оптимальною буде структура при відношенні залученого і власного капіталу – 46% до 55% (табл. 3.3).

Таблиця 3.3.

Результат розв'язання задачі оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності ТОВ «Бріюшь»

Показника	Значення показників	
	фактичне	розрахункове
Цільова функція (R_{BK}), %	6,6	34,56
К1 – коефіцієнт автономії	0,249	0,54
К1 не менше	0,5	
К2 – коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,1594	0,48
К2 не менше	0,1	
К3 - коефіцієнт фінансової стійкості	0,314	0,604
К3 не менше	0,6	
x – власний капітал	0,2497	0,54
1 – x – позиковий капітал	0,7503	0,46

На підставі отриманих даних, представлених в табл. 3.3, був зроблений висновок, що при фактичних фінансових результатах діяльності ТОВ «Бріюшь»

і обсязі капіталу, необхідного для фінансування діяльності, оптимальною структурою капіталу є наступна:

- власний капітал - 54,0% (19870,3тис.грн.);
- позиковий капітал - 46,0% (16926,5тис.грн).

При отриманій структурі капіталу забезпечується максимізація рентабельності власного капіталу (34,56%) при заданих обмеженнях:

$$K1 = 0,54 (\geq 0,5);$$

$$K2 = 0,48 (\geq 0,1);$$

$$K3 = 0,604 (\geq 0,6).$$

Застосування моделі дозволить підприємству підвищити рентабельність власного капіталу на 27,96%.

Для оптимальної структури за результатами моделюванні підприємству необхідно зменшити розмір позикового капіталу на 10680,6 тис.грн. та збільшити на цю суму розмір власного капіталу.

Збільшення власного капіталу в грошовій формі можливо за рахунок зменшення розміру дебіторської заборгованості за товари, іншої поточної дебіторської заборгованості та зменшення розміру готової продукції підприємства. Зменшення позикового капіталу можливо за рахунок зменшення інших поточних зобов'язань підприємства, розмір яких на кінець 2018 року складав 4525,4тис.грн.

3.2. Формування оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства за критерієм мінімізації її вартості

Процес оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства за допомогою цього методу заснований на попередній оцінці вартості власного і позикового капіталу за різних умов його залучення та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу.

Для вирішення поставленої проблеми проведено аналіз розмірів середньозваженої вартості капіталу та її складових.

Проведений аналіз наукової літератури показав, що найбільш поширеною формулою визначення розміру середньозваженої вартості капіталу є [55]:

$$WACC = \frac{BK}{ЗК} P_{BK} + \frac{ПК}{ЗК} C_B \quad (3.10)$$

де: BK – вартість власного капіталу; ЗК – загальна вартість капіталу;

P_{BK} – рентабельність власного капіталу;

ПК – вартість запозиченого капіталу;

C_B – середня процентна ставка за кредитами.

Отримані уточнені оптимальні обсяги структурних елементів капіталу підприємства за мінімізації середньозваженої вартості капіталу підприємства наведені в 3.4.

Як видно із даних, що наведені в табл. 3.4, найменша середньозважена вартість капіталу з урахуванням нормативів пов'язаних з фінансовою стійкістю підприємства, досягається за варіантом, що визначає відношення залученого і власного капіталу у відношенні 46% до 54%.

В результаті оптимізації структури капіталу за мінімізації середньозваженої його вартості, знижено його середньозважену вартість з 13,85% до 11,05% (-2,8%), що дає економію витрат на формування загального капіталу у сумі 1033,34 тис.грн.

Витрати на формування капіталу в 2019р. = $9189,7 * 0,06605 + 27607,1 * 0,1628 = 5101,4$ тис.грн.

Витрати на формування капіталу опт. = $19870,3 * 0,06605 + 16926,5 * 0,1628 = 4068,06$ тис.грн.

Економія витрат = $5101,4 - 4068,06 = 1033,34$ тис.грн.

Одночасно з цим, підвищено рівень фінансової незалежності з 0,249 до 0,54 та фінансової стійкості з 0,314 до 0,604.

Наведені розрахунки також показують, що при використанні і подальшому збільшенні позикових коштів значення середньозваженої вартості капіталу зростає, сума чистого прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства знижується.

Таблиця 3.4

Розрахунок середньозваженої вартості капіталу
за різних варіантів співвідношення власного капіталу до позикового капіталу

Показник			Варіант співвідношення власного капіталу до позикового капіталу (%)									
1	Питома вага власного капіталу, %		100,00	90,00	80,00	70,00	60,00	54,00	53,00	50,00	40,00	30,00
2	Питома вага залученого капіталу, %		0,00	10,00	20,00	30,00	40,00	46,00	47,00	50,00	60,00	70,00
3	Власний капітал, тис. грн.	ВК	36796,8	33117,12	29437,44	25757,8	22078,1	19870,2	19502,3	18398,4	14718,7	11039
4	Позиковий капітал, тис. грн.	ПК	0,00	3679,68	7359,36	11039	14718,7	16926,5	17294,5	18398,4	22078,1	25757,8
5	Загальна сума капіталу, тис. грн.	ЗК	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8	36796,8
6	Рентабельність власного капіталу, %	РВК	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6
7	Відсоток за кредит, %	СВ	0,0	16,28	16,28	16,28	16,28	16,28	16,28	16,28	16,28	16,28
8	Коефіцієнт валової рентабельності активів, %	КВРА	30,25	30,25	30,25	30,25	30,25	30,25	30,25	30,25	30,25	30,25
9	Валовий прибуток без % за кредит, тис. грн. (ряд.5*ряд.8/100)	ВП	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03	11131,03
10	Сума відсотків за кредит, тис. грн. ряд.5*(ряд.2/100)*(ряд.7/100)	КрВ	0,00	599,05	1198,1	1797,16	2396,21	2755,64	2815,54	2995,26	3594,31	4193,36
11	Ставка податку на прибуток	Спп	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
12	Чистий прибуток, тис. грн. (ряд.9-ряд.10-ряд.11*(ряд.9-ряд.10))	ЧП	9127,45	8636,22	8145,0	7653,78	7162,56	6867,82	6818,7	6671,33	6180,11	5688,86
13	Середньозважена вартість капіталу	WACC	0,06	0,07	0,08	0,09	0,10	0,1105	0,1115	0,114	0,12	0,13
14	Коефіцієнт автономії	КАВТ	1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,54	0,53	0,33	0,26	0,19
15	Коефіцієнт забезпеченості ВОЗ	ККВОЗ	1	0,88	0,77	0,66	0,56	0,48	0,47	0,25	0,17	0,10
16	Коефіцієнт фінансової стійкості	КФСТ	1,06	0,96	0,86	0,76	0,66	0,604	0,59	0,39	0,32	0,26

3.3. Основні напрями оптимізації розміру складових елементів капіталу після визначення оптимальної структури фінансових ресурсів

Аналіз фінансово-економічних показників діяльності підприємства, що був виконаний в розділі 2, свідчить про наявність негативних тенденцій у його фінансовій стійкості та платоспроможності. Серед причин, які призвели до ситуації що склалася, можна виділити формування неоптимальної структури капіталу підприємства («перекіс» у бік позикового капіталу).

Основною причиною погіршення фінансової стійкості підприємства є відсутність фінансової політики й стратегії, слабка маркетингова політика. Тільки маючи певні стратегічні позиції можливо ефективно ведення господарства. Тому в першу чергу необхідно розробити фінансову стратегію підприємства. Метою розробки є побудова ефективної системи управління фінансами, спрямованої на досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства.

В сучасних умовах для більшості підприємств характерна реактивна форма керування фінансами, тобто прийняття управлінських рішень як реакції на поточні проблеми. Одним з напрямків виходу з кризового стану підприємства є перехід до управління фінансами на основі аналізу фінансово-економічного стану з урахуванням постановки стратегічних цілей діяльності підприємства, адекватних ринковим умовам і пошуку шляхів їх досягнення. При цьому, стратегічними завданнями розробки фінансової політики підприємства повинні бути:

- максимізація прибутку підприємства;
- оптимізація структури капіталу підприємства з метою забезпечення його фінансової сталості та платоспроможності;
- створення ефективного механізму управління підприємством.

При розробці фінансової стратегії підприємства визначають тактичні заходи, тобто конкретизують шляхи, способи та заходи досягнення стратегічної

мети. Наприклад, такими тактичними заходами можуть бути: мінімізація витрат; відмова від збиткових видів послуг, що надаються; невігідних каналів реалізації послуг; максимізація прибутку підприємства, розширення ринку збуту.

Для зростання прибутку (як стратегічного завдання) підприємству потрібно, перш за все, підвищувати обсяг реалізованих послуг на основі грамотної маркетингової стратегії та знижувати витрати, що пов'язані з операційною діяльністю. На основі отриманого прибутку можна сформувати більш раціональну структуру капіталу підприємства.

Розрахунки щодо оптимальної структури капіталу показують, що на даному етапі функціонування підприємства необхідно максимально відмовитись від залучання позикових коштів і зосередитися на збільшенні власного капіталу та його рентабельності.

Збільшення власного капіталу для ТОВ «Брюшь» можливе за рахунок збільшення вхідних грошових потоків за короткий час шляхом здійснення наступних дій [81, 82]:

- впровадження різних цінових знижок при реалізації товарів за умови оплати цих товарів в короткий термін (до 10 діб);
- якщо продукція має високий попит на ринку можлива реалізація цієї продукція в умовах повної або часткової передоплати;
- обґрунтування змін щодо збільшення термінів товарного кредитування покупцям при внесенні корегувань при плануванні торгової дебіторської заборгованості;
- застосування новітніх методів для повернення боргів щодо простроченої дебіторської заборгованості;
- застосування при великому розмірі дебіторської заборгованості різних форм її рефінансування, а саме форфейтингу, векселів та факторингу.

Перелічені вище заходи є інструментами політики управління дебіторською заборгованістю.

Якщо говорити про методи підвищення рентабельності власного капіталу, що є актуальним для ТОВ «Бріюшь», то це:

- збільшення прибутковості;
- зниження операційних витрат;
- підвищення обсягу реалізованих послуг;
- оптимізації переліку наданих послуг;
- керування ціноутворенням;
- грамотна маркетингова стратегія.

Впровадження даних заходів, а також регулярні розрахунки й аналіз тенденцій змін показників фінансової сталості та платоспроможності, рентабельності дозволять поліпшити фінансове становище підприємства.

Отже, запропоновані заходи дозволять ТОВ «Бріюшь» розв'язати ряд проблем, пов'язаних з фінансовим станом підприємства, знайти нові можливості одержання прибутку. На основі отриманого прибутку можна сформувати більш раціональну структуру капіталу підприємства.

Висновки до розділу 3

1. Вибір критеріїв і методів визначення оптимальної структури капіталу має базуватися на цільових потребах управління. В цьому контексті запропоновано використання критерію максимізації рентабельності власного капіталу поряд із критерієм мінімізації середньозваженої вартості капіталу підприємства з врахуванням обмежень, що відображають фінансову стійкість господарюючого суб'єкта.

2. Вихідними даними моделей виступають обсяги власного капіталу, довгострокових зобов'язань, поточних зобов'язань, рентабельність власного капіталу за 2019 рік.

3. Учені-економісти по-різному оцінюють оптимальність співвідношення власного й позикового капіталу (наприклад, 70:30; 60:40; зазвичай – 50:50). Кожне підприємство має визначати його у взаємозв'язку зі структурою основного й оборотного капіталу, швидкістю оборотності оборотних коштів та іншими факторами.

4. Визначено, що оптимальним співвідношенням між власним і позиковим капіталом для ТОВ «Бріюшь» за критеріями максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності та мінімізації вартості його капіталу є співвідношення 54:46 (відношення власного і залученого у відношенні 54% до 46%). Максимальна рентабельність власного капіталу досягне 34,56%.

5. Оптимізації структури капіталу на основі мінімізації середньозваженої вартості капіталу дозволить знизити підприємству середньозважену вартість його капіталу на 2,8%, що дає економію витрат на формування загального капіталу у сумі 1033,34 тис.грн.

6. На основі розрахунків щодо формування оптимальної структури капіталу підприємства за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності та за критерієм мінімізації вартості капіталу підприємства можна зробити висновок про необхідність скорочення використання позикових коштів та збільшення власного капіталу.

7. Збільшення власного капіталу для ТОВ «Бріюшь» можливе за рахунок збільшення вхідних грошових потоків. Для зростання прибутку підприємству потрібно, перш за все, підвищувати обсяг реалізованої продукції та знижувати витрати, що пов'язані з операційною діяльністю. На основі отриманого прибутку можна сформувати більш раціональну структуру капіталу підприємства.

ВИСНОВКИ

1. Нестача фінансових ресурсів негативно впливає на виробничо-господарську діяльність підприємств, спричиняє виникнення та зростання заборгованостей перед суб'єктами господарювання, по оплаті праці та сплаті податків. При цьому зменшуються можливості фінансування подальшого розвитку підприємств, скорочуються надходження до бюджету. За цих обставин важливого значення для здійснення фінансово-господарської діяльності набуває формування в достатньому обсязі фінансових ресурсів підприємств.

2. Під фінансовими ресурсами в бакалаврській роботі розуміється сукупність грошових коштів та їх еквівалентів, мобілізованих у процесі господарської діяльності з метою їх раціонального розміщення для забезпечення фінансової стійкості та здійснення фінансово-економічної діяльності господарюючого суб'єкта.

3. Загальна сума фінансових ресурсів підприємства може складатися з таких елементів: статутного, додаткового та резервного капіталів амортизаційних відрахувань; фондів, що можуть утворюються за рахунок прибутку; нерозподіленого прибутку; різних видів кредиторської заборгованості; короткострокові і довгострокові кредитів банків; усіх видів фінансових позик.

4. Аналіз методичних підходів щодо аналізу фінансових ресурсів підприємства показав, що доцільність проведення аналізу за наступними етапами: аналіз джерел формування капіталу; аналіз активів підприємства; аналіз ліквідності балансу підприємства; оцінка рентабельності підприємства; розробка висновків та прийняття рішень щодо оптимізації джерел формування фінансових ресурсів, та шляхів покращення ефективності їх використання.

5. Здійснений аналіз управління фінансовими ресурсами ТОВ «Брюш» показав, що на підприємстві позиковий капітал переважає власний. Підприємство

фінансується за рахунок власного капіталу лише на 25%, що свідчить про значну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

6. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу ТОВ «Брюш» показав, що основними факторами, що вплинули на зміна співвідношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, зміна оборотності активів та зміна фінансової залежності.

7. З метою забезпечення ефективних джерел формування фінансових ресурсів підприємства було розроблено методичний інструментарій визначення їх оптимальної структури, який передбачає побудову моделей та обчислення методом перебору значень структурних елементів капіталу, що задовольняють розробленій системі обмежень, за яких досягається максимальне значення рентабельності власного капіталу та мінімальне значення середньозваженої вартості капіталу. На підставі отриманих моделей для досліджуваного підприємства визначено бажані обсяги елементів капіталу й обчислено його оптимальну структуру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Петик М.І. Економічна сутність і призначення фінансових ресурсів у забезпеченні господарської діяльності суб'єкта господарювання / М. І. Петик // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: Науковий збірник. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. – Вип. IV. – Т. 1. – С. 198–204.
2. Фінанси підприємств : підручник [7-е вид.] / [А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін.] ; під ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с.
3. Василик О. Д. Теорія фінансів : навч. підручник / О. Д. Василик. – К. : НІОС, 2001. – 416 с.
4. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. - Київ: МАУП, 2004. -328 с.
5. Арначій В. І. Фінансова діяльність підприємств : навч. посіб. / В. І. Арначій, В. Д. Чумак, О. Ю. Смолянська. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 240 с.
6. Родіонова О. М. Основи економіки / О. М. Родіонова. – Київ : Зодіак-Еко, 1995. – 244 с.
7. Бандурка О. М. Фінансова діяльність підприємства : підручник / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петрова. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Либідь, 2002. – 384 с.
8. Оцінка, аналіз, планування фінансового становища підприємства: науково-методичне видання / [А. В. Чупіс, М. Х. Корецький, О. Л. Кашенко та ін.] ; за ред. А. В. Чупіса. – Суми : Видавництво «Довкілля», 2001. – 404 с.
9. Балабанова А. И. Финансы / А. И. Балабанов, И. Т. Балабанов. – СПб : Питер, 2000. – 192 с.
10. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: монографія / Гудзь О.Є. - К.: ННЦ ІАЕ, 2007 - 578 с.

11. Стецюк П.А. Теорія і практика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: монографія / П.А. Стецюк. - К.: ННЦ ІАЕ, 2008. - 386 с.
12. Хачатурян С.В. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація / С.В. Хачатурян // Фінанси України. – 2003. – №4. – С. 77-81.
13. Кудряшов В. Г. Фінанси : навч. посіб. / В. Г. Кудряшов. – Херсон : Олді-плюс, 2002. – 35 с.
14. Белоліпецький В. Финансовые ресурсы и их превращенные формы / В. Белоліпецький, И. Мерзляков // Аудитор. – 2008.– № 5. – С. 51–55.
15. Опарін В.М. Фінансові ресурси та суспільний капітал / В.М. Опарін // Вісник НБУ. – 2001. – № 7. – С. 26–28.
16. Лахтіонова Л. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.
17. Петленко Ю. Проблеми забезпечення обіговими коштами в умовах економічної кризи / Ю. Петленко // Фінанси України. - 1998. - № 9. - С. 106-108.
18. Зеліско І. М. Генезис та еволюція економічної категорії "фінансові ресурси" / І. М. Зеліско // Інвестиції: практика та досвід. - 2014. - № 24. - С. 15-18.
19. Стасюк Л. С. Класифікація фінансових ресурсів підприємства / Л. С. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2012. – № 4. Т. 3. – С. 257–261.
20. Буряк Л. Д. Государственные финансы: учеб. пособ. для студентов эконом. вузов и факультетов / Л. Д. Буряк, Д. Д. Бутаков, В. М. Федосов и др. ; под ред. В. М. Федосова, С. Я. Огородника и В. Н. Суторминой. – К. : Лыбидь, 1991. – 276 с.
21. Хрущ Н. А. Аналіз сучасних підходів до визначення сутності фінансових ресурсів підприємства / Н. А. Хрущ, В. В. Доценко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2015. - № 3(3). - С. 274-277.

22. Ковалева А.М. Финансы фирмы: Учебник / А.М. Ковалева, М.Г. Лапуста, Л.Г. Скамай. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 416 с.
23. Финансы предприятий: Учебник / Н.В.Колчина, Г.Б.Поляк, Л.П.Павлова и др.; Под ред. проф. Н.В.Колчиной. – М.: Юнити-Дана, 2001. - 447 с.
24. Глущенко В.В. Сучасні питання фінансового забезпечення підприємств сільського господарства / Глущенко В.В., Лобас В.С. - Харків : СПД Лубірка Л.М., 2005. - 82 с.
25. Стецюк П.А. Економічна суть фінансових ресурсів / П.А. Стецюк // Фінанси України. – 2007. - №1. – С.129-144.
26. Зятковський І.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств. – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 260 с.
27. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства / М.Я. Коробов. – К.: Знання, 2000. – 294 с.
28. Воробьев Ю.Н. Капитал предпринимательских структур в системе финансового менеджмента: монография / Ю.Н. Воробьев. – Симферополь: Таврия, 2000. – 324 с.
29. Черемісова Т. Джерела самофінансування підприємств: їх склад та структура за кризових умов / Т. Черемісова // Збір.наук.праць. Економічний аналіз. – 2013. – Вип. 12. Частина 4. – С. 133-136.
30. Воробйов Ю.М. Роль фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва / Ю.М. Воробйов // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. - №3. – С. 17-21.
31. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 №514-VI із змінами та доповненнями [Електрон. ресурс] / Законодавство України // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>

32. Закон України «Про господарські товариства» від 6.02.2018 // [Електрон. ресурс] / Законодавство України // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/2275-19>

33. Лист № 1858 від 26.03.2004 «Щодо формування приватним підприємством статутного фонду» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державного комітету України з питань регулярної політики та підприємництва // Режим доступу: <http://www.dkcrp.gov.ua>

34. Господарський Кодекс України // Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page4>

35. Фаріон І. Д. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / І. Д. Фаріон, Т. Д. Захарків. – Тернопіль, 2000. – 455 с.

36. Демко І. І. Організаційні підходи до методики аналізу фінансових ресурсів / І. І. Демко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. - 2014. - Вип. 38. - С. 116-123.

37. Бродська І.І. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств / І.І. Бродська // Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 7(25). Ч.1. – 2010. – С. 182-189.

38. Мішина С. В. Методичне забезпечення оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства / С. В. Мішина, О. Ю. Мішин // Научно-технический сборник. – 2009. – № 87. – С. 272–277.

39. Бланк И. А. Управление финансовыми ресурсами / И. А. Бланк. – М. : Изд. "Омега-Л" ; ООО "Эльга", 2011. – 768 с.

40. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

41. Литвинюк А. С. Экономический анализ / А. С. Литвинюк. – М. : ЭКСМО, 2009. – 242 с.

42. Ярцева Т. А. Методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємства / Т. А. Ярцева // *Управління розвитком*. - 2013. - № 18. - С. 103-106.

43. Методичні рекомендації по виявленню ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій по приховуванню банкрутства, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства : Наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. № 1361) від 26.10.2010 р. № 1361 "Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>.

44. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджені наказом Міністерства фінансів України та Фонду Державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121 і зареєстровані в Міністерстві юстиції України від 08.02.2001 р. за № 121/5312 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

45. Степаненко Д.А. Технологія аналізу фінансових ресурсів підприємства / Д. А. Степаненко // *Управління розвитком*. - 2014. - № 10. - С. 92-94.

46. Костирко Л.А. Стратегія фінансово-економічної діяльності господарюючого суб'єкта: методологія і організація / Л.А. Костирко. – Луганськ : Вид-во ЛНУ ім. В. Даля, 2002. – 560 с.

47. Дропа Я.Б. Формування фінансових ресурсів підприємств в сучасних умовах розвитку фінансової системи [Електронний ресурс] / Я.Б. Дропа, О.М. Терешко. - 2016. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/5875>

48. Байстрюченко Н. О. Вплив динаміки структури капіталу на фінансово-економічні результати діяльності підприємства: дис. ... канд. екон. наук / Н. О. Байстрюченко . – Суми, 2010. – 212 с.

49. Блонська В. І. Управління цільовою структурою капіталу підприємства / В. І. Блонська, В. Г. Дрина // Науковий вісник НЛТУ України. 2009. Вип. 19.3. С. 163–169.
50. Брігхем Є. Ф. Основи фінансового менеджменту / Є. Ф. Брігхем. – Київ: Молодь, 1997. – 1000 с.
51. Воробйов Ю. М. Методичні аспекти оптимізації структури фінансового капіталу підприємницьких структур. / Ю. М. Воробйов // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2000. – Серія: Економіка. Вип. 45. – С. 48–49.
52. Масюк Ю. В. Особливості оптимізації управління капіталом в умовах кризи / Ю. В. Масюк Л. І. Бровко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. – № 33(2). – С. 181–185.
53. Пілецька С. Т. Управління структурою капіталу підприємства. Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 3 (7). – С. 79–84.
54. Стельмах М. Механізм формування реціональної структури капіталу підприємства / М. Стельмах // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 5. – С. 339-341.
55. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник / О.О. Терещенко. – К., КНЕУ. – 2003. – 554 с.
56. Богма О.С. Особливості управління фінансовими ресурсами вітчизняних підприємств / О.С. Богма, А.С. Павлова // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 1 (13). – С. 195–199.
57. Машлій Г. Модель управління капіталом підприємства та сучасні тенденції його формування / Г. Машлій, О. Мосій // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 1 (34) – С. 43–49.
58. Золотаренко В.О. Функціонально-структурна модель управління структурою капіталу підприємства / В.О. Золотаренко // Управління розвитком – 2011. – № 1 (98). – С. 147 – 150.

59. Семенов Г.А. Оптимізація структури капіталу підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www. nbuv.gov.ua/](http://www.nbuv.gov.ua/)

60. Беренда Н. І. Управління структурою капіталу підприємства / Н. І. Беренда, Т. Ю. Редзюк, К. В. Ворона // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 19(1). – С. 14-18.

61. Сорока Р. С. Оптимізація структури капіталу за критерієм аксимізації рівня фінансової рентабельності / Р. С. Сорока, Р. І. Родняк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.16 – С. 353-357

62. Управління структурою капіталу підприємства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1405092340758/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/upravlinnya_strukturoyu_kapitalu_pidpriyemstva

63. Управління капіталом підприємства: конспект лекцій. Лященко Г.П. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://elib.org.ua/books/management/ukr/index.html>

64. Ковалев В.В. Управление финансовой структурой фирмы : учебн.-практ. пособ. / В.В. Ковалев. – М. : ТК Велби, Изд-во «Проспект». – 2011. – 256 с.

65. Стоянова Е.С. Финансовый менеджмент. Российская практика / Е.С. Стоянова. – М. : Изд-во «Перспектива». – 1994. – 137 с.

66. Крайник О. П. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / О. П. Крайник, З. В. Клепкова. - Львів : Держ. ун-т «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід». – 2000. - 260 с.

67. Линенко А. В. Оптимізація структури джерел фінансових ресурсів підприємства / А. В. Линенко, Д. О. Карягіна // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2014. – № 2. – С. 47-55. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2014_2_7

68. Янчева Л. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління капіталом підприємств торгівлі: теорія та практика : монографія / Л.М. Янчева, Н.Б. Кашена, Г.Л. Чміль. : Х. – ХДУХТ, 2016. – 537с.
69. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / В. О. Подольська, О.В. Яріш. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 488 с.
70. Грабовецький Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність : навчальний посібник / Б. Є. Грабовецький, І. В. Шварц. – Вінниця : ВНТУ, 2011. - 281 с.
71. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз: Навч. посіб./ Б.М. Литвин, М.В. Стельмах. – К.: «Хай_Тек Прес», 2008. – 336 с.
72. Спільник І. В. Аналіз забезпеченості підприємства власним капіталом / І. В. Спільник // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 10-11 жовт. 2014 р.] / редкол. : З. В. Задорожний, В. А. Дерій, М. Р. Лучко [та ін.] ; гол. ред. З. В. Задорожний. - Тернопіль : ТНЕУ, 2014. - С. 254-256.
73. Измайлова К.В. Фінансовий аналіз : Навч.посіб. / К.В. Измайлова. – 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2001. – 152 с.
74. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз. Навчальний посібник – Житомир. ПП “Рута”, 2003. – 680с.
75. Особливості факторного аналізу прибутковості підприємства / [І.Ф. Полещук, Ю.В. Волощук, І.В. Галкіна] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kpedn-poleschuk-if-voloschuk-yuv-galkina-ivosoblivosti-faktornogo-analizu-pributkovosti-pidpriemstva>.
76. Кошельок Г.В. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу підприємства / Г.В. Кошельок, В.С. Малишко // Економіка і суспільство. – 2016. - №7. – С. 361-368.

77. Осипов В.И. Методы факторного анализа и планирования в промышленности : [учеб. пособ.] / В.И. Осипов. – К. : УМК ВО при Минвузе УССР, 1989. – 212 с.

78. Янковий О.Г. Детерміновані моделі факторного економічного аналізу. Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону : [монографія] / О.Г. Янковий ; за заг. ред. А.З. Підгорного. – О. : Атлант, 2012. – С. 125–143.

79. Іваненко В.М. Курс економічного аналізу : [навч. посіб.] / В.М. Іваненко. – 5-те вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2013. – 261 с.

80. Наумова Н.В. Эффективное управление капиталом и источниками его покрытия на промышленных предприятиях региона / Н.В. Наумова, Б.И. Герасимов, Л.В. Пархоменко. – Тамбов : ТГТУ, 2004. – 104 с.

81. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник / Г. В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 654 с.

82. Карпенко Л.М. Методи оптимізації та моделі управління грошовими потоками на підприємстві / Л.М. Карпенко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. - № 1(52). – С. 201-210.

ДОДАТОК А

Додаток 1

до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємства"ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємства

Підприємство	Товариство з обмеженою відповідальністю "БРІОШЬ"	Дата(рік,місяць,число)	Коди	
Територія	ДНІПРОПЕТРОВСЬКА	за ЄДРПОУ	2018	01 01
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОАТУУ	37069089	
Вид економічної діяльності	Виробництво сухарів і сухого печива, виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів та тістечок тривалого зберігання	за КОПФГ	1211900000	
Середня кількість працівників, осіб	47	за КВЕД	240	10.72
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком			
Адреса, телефон	51200, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА, НОВОМОСКОВСЬК, вулиця Сучкова, 2 А			0504817607

1.Баланс на 31 грудня 2017 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006	
			На кінець звітного періоду	
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Незавершені капітальні інвестиції	1005	13,6	13,6	
Основні засоби	1010	2 188,4	2 434,0	
первісна вартість	1011	4 628,6	5 638,8	
знос	1012	(2 440,2)	(3 204,8)	
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	
Інші необоротні активи	1090	-	-	
Усього за розділом I	1095	2 202,0	2 447,6	
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	2 312,8	9 431,6	
у тому числі готова продукція	1103	-	-	
Поточні біологічні активи	1110	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	7 437,4	9 225,1	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	10,7	-	
у тому числі з податку на прибуток	1136	10,7	-	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	190,0	205,8	
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	
Гроші та їх еквіваленти	1165	289,0	78,0	
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	
Інші оборотні активи	1190	382,6	2 259,3	
Усього за розділом II	1195	10 622,5	21 199,8	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття				
Баланс	1300	12 824,5	23 647,4	

Продовження дод. А

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	490,0	490,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	6444,1	6938,8
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	6934,1	7428,8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	2047,5	2447,5
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	2441,4	10006,7
розрахунками з бюджетом	1620	1,5	64,3
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	15,8
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1400,0	3 700,0
Усього за розділом III	1695	3842,9	13771,1
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	12 824,5	23 647,4

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2017

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	45023,9	30016,2
Інші операційні доходи	2120	60,5	173,9
Інші доходи	2240	1447,1	323,4
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	46 531,5	30 513,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(42942,9)	(27680,5)
Інші операційні витрати	2180	(1974,9)	(2280,8)
Інші витрати	2270	(1010,4)	(129,3)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(45928,2)	(30090,6)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	603,3	422,9
Податок на прибуток	2300	(108,6)	(76,1)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	494,7	346,8

Керівник

(підпис)

Місюренко Олександр Олександрович

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

Місюренко Олександр Олександрович

(ініціали, прізвище)

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

Підприємство

Товариство з обмеженою відповідальністю "БРЮШЬ"

Дата(рік,місяць,число)

за ЄДРПОУ

Територія ДНІПРОПЕТРОВСЬКА

за КОАТУУ

Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю

за КОПФГ

Вид економічної діяльності Виробництво сухарів і сухого печива, виробництво борошнаних кондитерських виробів, тортів та тістечок тривалого зберігання

за КВЕД

Середня кількість працівників, осіб 92

Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком

Адреса, телефон 51200, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА, НОВОМОСКОВСЬК, вулиця Сучкова, 2 А

Коди		
2019	01	01
37069089		
1211900000		
240		
10.72		

0502963782

1.Баланс на 31 грудня 2018 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	13,6	13,6
Основні засоби	1010	2 434,0	3 635,1
первісна вартість	1011	5 638,8	7 838,8
знос	1012	(3 204,8)	(4 203,7)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	2 447,6	3 648,7
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	9 431,6	4 564,8
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	9 225,1	12 235,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	205,8	467,4
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	78,0	83,7
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	2 259,3	3 417,4
Усього за розділом II	1195	21 199,8	20 768,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	23 647,4	24 417,0

Продовження дод. А

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	490	1 327,9
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	6938,8	7274,2
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	7428,8	8602,1
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	10006,7	8740,7
розрахунками з бюджетом	1620	64,3	226,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	15,8	43,5
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	3 700,0	4 400,0
Усього за розділом III	1695	13771,1	13367,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900	23 647,4	24 417,0

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2018

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	63166,0	45023,9
Інші операційні доходи	2120	76,7	60,5
Інші доходи	2240	1608,3	1447,1
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	64 851,0	46 531,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(58017,2)	(42942,9)
Інші операційні витрати	2180	(6018,8)	(1974,9)
Інші витрати	2270	(405,9)	(1010,4)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(64441,9)	(45928,2)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	409,1	603,3
Податок на прибуток	2300	(73,7)	(108,6)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	335,4	494,7

Керівник

Головний бухгалтер

Місюренко Олександр Олександрович
(ініціали, прізвище)Місюренко Олександр Олександрович
(ініціали, прізвище)

Продовження дод. А

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25
«Спрощена фінансова звітність»
(пункт 5 розділу I)

**Фінансова звітність
малого підприємства**

Дата (рік, місяць, число) _____
Підприємство ТОВ "Бріюшь" за ЄДРПОУ _____
Територія _____ за КОАТУУ _____
Організаційно-правова форма господарювання ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ за КОПФГ _____
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
Вид економічної діяльності Виробництво сухрів і сухого за КВЕД _____
печива, виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів
та тістечок тривалого зберігання
Середня кількість працівників, осіб 96
Одиниця виміру: тис.грн з одним десятковим знаком

КОДИ

	01	01
2020		
37069089		
1211900000		
240		
10.72		

Адреса, телефон 51200, Україна, Дніпропетровська область,
Новомосківськ, вул. Сучкова, 2А

1. Баланс на 31.12. 2019 р.
Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	13,6	13,6
Основні засоби:	1010	3635,1	3938,2
первісна вартість	1011	7838,8	8876,4
знос	1012	(4203,7)	(4938,2)
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	3648,7	3951,8
II. Оборотні активи			
Запаси:	1100	4564,8	3919,0
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	12235,0	18754,5

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	467,4	3624,0
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	83,7	75,0
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	3417,4	6472,5
Усього за розділом II	1195	20768,3	32845,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	24417,0	36796,8

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1327,9	1327,9
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	7274,2	7861,8
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Усього за розділом I	1495	8602,1	9189,7
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	2447,5	2364,5
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	8740,7	19822,4
розрахунками з бюджетом	1620	226,7	319,8
у тому числі з податку на прибуток	1621	43,5	34,6
розрахунками зі страхування	1625	-	128,6
розрахунками з оплати праці	1630	-	446,4
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	4400,0	4525,4
Усього за розділом III	1695	13367,4	25242,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	24417,0	36796,8

Продовження дод.А

**2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2018 р.**

Форма № 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	116880,0	63166,0
Інші операційні доходи	2120	94,6	76,7
Інші доходи	2240	1904,2	1608,3
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	118878,8	64851,0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(107620,2)	(58017,2)
Інші операційні витрати	2180	(9780,5)	(6018,8)
Інші витрати	2270	(761,6)	(405,9)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(118162,3)	(64441,9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	716,5	409,1
Податок на прибуток	2300	(128,9)	(73,7)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	587,6	335,4

Керівник

_____

(підпис)

Місюренко Олександр

Олександрович

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

_____

(підпис)

Місюренко Олександр

Олександрович

(ініціали, прізвище)

Таблиця Б.1

Система показників аналізу капіталу підприємства

№ з/п	Показник	Методика розрахунку	Характеристика показника
1	2	3	4
1	Показники наявності капіталу підприємства		
1.1	Капітал підприємства	Підсумок пасиву балансу підприємства	Характеризує розмір капіталу, вкладеного у формування активів підприємства
1.2	Власний капітал	Підсумок першого розділу пасиву балансу підприємства	Характеризує розмір власного капіталу, вкладеного у формування активів підприємства
1.3	Позиковий капітал	Сума довгострокових і короткострокових зобов'язань за кредитами і позиками, облігаційними позиками, фінансовою орендою, лізингом, поворотною фінансовою допомогою та факторингом	Характеризує розмір позикового капіталу, вкладеного у формування активів підприємства
1.4	Залучений капітал	Сума поточної кредиторської заборгованості, поточних і довгострокових забезпечень, цільового фінансування, відстрочених податкових зобов'язань, доходів майбутніх періодів, інших поточних зобов'язань і зобов'язань, що пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	Характеризує розмір капіталу, залученого до формування активів підприємства
1.5	Запозичений капітал	Сума позикового і залученого капіталу	Характеризує розмір капіталу, запозиченого підприємством, і вкладеного у формування його активів
1.6	Власний оборотний капітал	Різниця між власним капіталом та необоротними активами підприємства	Характеризує ту частину власного капіталу, яка є джерелом покриття оборотних активів підприємства
2	Показники структури капіталу підприємства		
2.1	Питома вага власного капіталу	Співвідношення власного капіталу та валюти балансу	Характеризує частку власного капіталу у загальній сумі капіталу, вкладеного у формування активів підприємства.

ДОДАТОК Б

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4
2.2	Питома вага запозиченого капіталу	Співвідношення запозиченого капіталу та валюти балансу	Характеризує частку запозиченого капіталу у загальній сумі капіталу, вкладеного у формування активів підприємства. Може трактуватися як коефіцієнт концентрації запозиченого капіталу
2.3	Питома вага позикового капіталу	Співвідношення позикового капіталу та валюти балансу	Характеризує частку позикового капіталу у загальній сумі капіталу, вкладеного у формування активів підприємства. Може трактуватися як коефіцієнт концентрації позикового капіталу
2.4	Питома вага залученого капіталу	Співвідношення залученого капіталу та валюти балансу	Характеризує частку залученого капіталу у загальній сумі капіталу, вкладеного у формування активів підприємства. Може трактуватися як коефіцієнт концентрації залученого капіталу
2.5	Питома вага власного оборотного капіталу у загальній його сумі	Співвідношення власного оборотного та власного капіталу	Характеризує частку власного капіталу у загальній його сумі, яка є джерелом покриття оборотних активів підприємства і знаходиться у мобільній формі. Традиційно трактується як коефіцієнт маневреності власного капіталу
2.6	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Співвідношення довгострокового позикового капіталу та суми довгострокового позикового і власного капіталу підприємства	Показує, яка частина в джерелах формування необоротних активів припадає на власний капітал, а яка на довгострокові позикові кошти
2.7	Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	Співвідношення власного та довгострокового позикового капіталу та валюти балансу	Показує, питому вагу тих джерел фінансування активів, які підприємство може використовувати в своїй діяльності тривалий період часу
2.8	Коефіцієнт співвідношення запозиченого і власного капіталу	Співвідношення запозиченого та власного капіталу підприємства	Показує, скільки запозиченого капіталу припадає на одну гривню на власного капіталу

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4
3	Показники руху капіталу		
3.1	Коефіцієнт надходження власного капіталу	Співвідношення власного капіталу, що надійшов на підприємство у звітному періоді, та власного капіталу на кінець звітного періоду	Показує, яку частину від власного капіталу, що є на кінець періоду, складають нові надходження власних коштів
3.2	Коефіцієнт вибуття власного капіталу	Співвідношення власного капіталу, вилученого протягом звітного періоду, та власного капіталу на початок звітного періоду	Показує, яка частина власних джерел фінансування активів, із якими підприємство почало діяльність у звітному періоді, вибула внаслідок тих чи інших причин
3.3	Коефіцієнт приросту власного капіталу	Співвідношення різниці між розміром власного капіталу на початок і кінець звітного періоду та власним капіталом на початок звітного періоду	Показує темпи зміни наявності власних коштів, вкладених у фінансування активів підприємства
3.4	Коефіцієнт одержання позикового капіталу	Співвідношення позикового капіталу, що надійшов на підприємство у звітному періоді, та позикового капіталу на кінець звітного періоду	Показує, яку частину від позикового капіталу, що є на кінець періоду, складають нові позикові кошти (кредити, позики тощо)
3.5	Коефіцієнт погашення позикового капіталу	Співвідношення позикового капіталу, за яким виконані всі зобов'язання протягом звітного періоду, та позикового капіталу на початок звітного періоду	Показує, яка частина позикових джерел фінансування активів, із якими підприємство почало діяльність у звітному періоді, погашена у звітному періоді
3.6	Коефіцієнт приросту позикового капіталу	Співвідношення різниці між розміром позикового капіталу на початок і кінець звітного періоду та позиковим капіталом на початок звітного періоду	Показує темпи зміни наявності позикового капіталу, вкладеного у фінансування активів підприємства
3.7	Коефіцієнт приросту капіталу підприємства	Співвідношення різниці між розміром капіталу підприємства на початок і кінець звітного періоду та його розміром на початок звітного періоду	Показує темпи зміни наявності капіталу, вкладеного у фінансування активів підприємства.

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4
4	Показники фінансування активів і платоспроможності		
4.1	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	Співвідношення довгострокового позикового капіталу та необоротних активів підприємства	Показує частку необоротних активів, сформованих за рахунок довгострокового позикового капіталу підприємства
4.2	Коефіцієнт забезпеченості довгострокових інвестицій	Співвідношення основних засобів і довгострокових вкладень та суми власного і довгострокового позикового капіталу	Показує частку власного і довгострокового позикового капіталу, що вкладений в основні засоби і довгострокові фінансові інвестиції
4.3	Коефіцієнт забезпеченості поточних активів власним оборотним капіталом	Співвідношення власного оборотного капіталу та оборотних активів підприємства	Характеризує частку оборотних активів підприємства, сформованих за рахунок власного оборотного капіталу
4.4	Коефіцієнт забезпеченості запасів власним оборотним капіталом	Співвідношення власного оборотного капіталу та запасів підприємства	Характеризує частку запасів підприємства, сформованих за рахунок власного оборотного капіталу
4.5	Коефіцієнт поточної ліквідності	Співвідношення поточних активів та короткострокових зобов'язань підприємства	Характеризує ступінь покриття короткострокових пасивів оборотними активами і застосовується для оцінки здатності підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання
4.6	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Співвідношення різниці між оборотними і матеріальними оборотними активами та короткострокових зобов'язань підприємства	Характеризує платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами
4.7	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Співвідношення суми грошових коштів і короткострокових фінансових інвестицій та короткострокових зобов'язань підприємства	Показує яку частину короткострокової заборгованості підприємство може погасити найближчим часом

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4
5	Показники оборотності капіталу		
5.1	Коефіцієнт оборотності капіталу підприємства	Співвідношення чистого доходу (виручки) від реалізації товарів та середньої величини капіталу підприємства	Характеризує розмір чистого доходу, що припадає на одну гривню капіталу, задіяного в господарській діяльності підприємства
5.2	Тривалість одного обороту капіталу	Співвідношення кількості днів у періоді дослідження та коефіцієнта оборотності капіталу підприємства	Характеризує довготривалість одного обороту капіталу підприємства, і показує термін, необхідний для його повного оновлення
5.3	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Співвідношення чистого доходу (виручки) від реалізації товарів та середньої величини власного капіталу	Характеризує розмір чистого доходу, що припадає на одну гривню власного капіталу підприємства
5.4	Тривалість одного обороту власного капіталу	Співвідношення кількості днів у періоді дослідження та коефіцієнта оборотності власного капіталу підприємства	Характеризує довготривалість одного обороту власного капіталу підприємства, і показує термін, необхідний для його повного оновлення
5.5	Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	Співвідношення чистого доходу (виручки) від реалізації товарів та середньої величини позикового капіталу	Характеризує розмір чистого доходу, що припадає на одну гривню позикового капіталу підприємства
5.6	Тривалість одного обороту позикового капіталу	Співвідношення кількості днів у періоді дослідження та коефіцієнта оборотності позикового капіталу підприємства	Характеризує довготривалість одного обороту позикового капіталу підприємства, і показує через скільки днів виконуються зобов'язання за позиковими коштами
5.7	Коефіцієнт оборотності залученого капіталу	Співвідношення чистого доходу (виручки) від реалізації товарів та середньої величини залученого капіталу	Характеризує розмір чистого доходу, що припадає на одну гривню залученого капіталу підприємства
5.8	Тривалість одного обороту залученого капіталу	Співвідношення кількості днів у періоді дослідження та коефіцієнта оборотності залученого капіталу підприємства	Характеризує довготривалість одного обороту залученого капіталу підприємства, і показує через скільки днів виконуються зобов'язання за залученого коштами
5.9	Коефіцієнт оборотності запозиченого капіталу	Співвідношення чистого доходу від реалізації товарів та середньої величини запозиченого капіталу	Характеризує розмір чистого доходу, що припадає на одну гривню запозиченого капіталу підприємства

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4
5.10	Тривалість одного обороту запозиченого капіталу	Співвідношення кількості днів у періоді дослідження та коефіцієнта оборотності запозиченого капіталу підприємства	Характеризує довготривалість одного обороту залученого капіталу підприємства, і показує через скільки днів виконуються зобов'язання за запозиченого коштами
6	Показники рентабельності капіталу (визначаються виходячи з прибутку до оподаткування або чистого прибутку – за потреби)		
6.1	Рентабельність капіталу	Співвідношення прибутку та капіталу підприємства	Характеризує розмір прибутку, що припадає на одну гривню капіталу, задіяного в господарській діяльності
6.2	Рентабельність власного капіталу	Співвідношення прибутку та власного капіталу підприємства	Характеризує розмір прибутку, отриманого підприємством у розрахунку на одну гривню власного капіталу підприємства
6.3	Рентабельність позикового капіталу	Співвідношення прибутку та позикового капіталу підприємства	Характеризує розмір прибутку, що припадає на одну гривню позикового капіталу підприємства
6.4	Рентабельність залученого капіталу	Співвідношення прибутку та залученого капіталу підприємства	Характеризує розмір прибутку, отриманого підприємством у розрахунку на одну гривню залученого капіталу підприємства
6.5	Рентабельність запозиченого капіталу	Співвідношення прибутку та запозиченого капіталу підприємства	Характеризує розмір прибутку, що припадає на одну гривню запозиченого капіталу підприємства
7	Показники складу активів підприємства та джерел їх фінансування		
7.1	Необоротні активи	Сума необоротних активів, задіяних у господарській діяльності підприємства	Характеризує наявність нерухомого (імобілізованого) майна, яке використовується в господарській діяльності підприємства
7.2	Оборотні активи	Сума оборотних активів, задіяних у господарській діяльності підприємства	Характеризує наявність рухомого (мобільного) майна, яке використовується в господарській діяльності підприємства
7.3	Постійна частина оборотних активів	Сума оборотних активів, які постійно задіяні у господарській діяльності підпр-ва, тобто незнижуваний мінімум оборотних активів, необхідний підпр-ву для здійснення поточної операційної діяльності	Характеризує ту частину оборотних активів підприємства, що не залежить від сезонних та інших коливань обсягу операційної діяльності та не пов'язана з формуванням запасів сезонного зберігання, дострокового завезення та цільового призначення

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4
7.4	Змінна частина оборотних активів	Сума оборотних активів, які додатково залучаються в господарський оборот підприємства	Характеризує ту частину оборотних активів підприємства, розмір яких змінюється і залежить від коливань товарообороту, необхідністю формування в окремі періоди діяльності підприємства товарних запасів сезонного зберігання, дострокового завезення й цільового призначення, сезонного зростання грошових коштів та дебіторської заборгованості підприємства
7.5	Власний капітал	Сума капіталу власників, капіталу створеного і отриманого в процесі господарської діяльності підприємства. По суті – підсумок першого розділу пасиву балансу підприємства	Характеризує розмір власного капіталу підприємства
7.6	Довгостроковий позиковий капітал	Сума довгострокових зобов'язань за кредитами і позиками, облігаційними позиками, фінансовою орендою, лівингом, поворотною фінансовою допомогою та факторингом	Характеризує розмір довгострокового позикового капіталу підприємства
7.7	Короткостроковий позиковий капітал	Сума короткострокових зобов'язань за кредитами і позиками та кредиторської заборгованості	Характеризує розмір короткострокового позикового капіталу підприємства

№ _____ от « ____ » _____ 2021 р.

РЕЦЕНЗИЯ

на кваліфікаційну роботу студентки Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» фінансово-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» на тему «Фінансові ресурси підприємства і джерела їх формування (на прикладі ТОВ «Бріюшь»)» Губіної Дар'ї Валентинівни

Обрана тема актуальна через те, що від належного формування фінансових ресурсів та ефективного і цілеспрямованого їх використання багато в чому залежить своєчасність та повнота фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвиток підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання.

Теоретичне значення результатів роботи полягає у визначенні особливостей формування фінансових ресурсів підприємств, розкритті методів визначення оптимальних співвідношень джерел формування фінансових ресурсів.

Практичне значення дослідження полягає у виробленні методичних рекомендацій, які сприятимуть підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «Бріюшь».

Результати досліджень щодо планування оптимальної структури фінансових ресурсів ТОВ «Бріюшь» розглянуті керівництвом компанії і прийняті до реалізації.

Кваліфікаційна робота рекомендується до захисту та присвоєння її автору ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» з оцінкою «відмінно».

Директор
ТОВ «Бріюшь»

О.О. Місюренко

№ _____ від «__» _____ 20__ р.

В.о. ректорові Національного
ТУ «Дніпровська політехніка»
академіку НАН України
професору Півняку Г.Г.

ЗАМОВЛЕННЯ
на виконання кваліфікаційної роботи

Просимо Вас надати можливість студентці групи 072-18зск-1 фінансово-економічного факультету Навчально-наукового Інституту економіки НТУ «Дніпровська політехніка» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» Губіній Дар'ї Валентинівні виконати кваліфікаційну роботу на тему: «Фінансові ресурси підприємства і джерела їх формування (на прикладі ТОВ «Бріюшь»)» з використанням обліково-економічної інформації підприємства.

Тема роботи є актуальною для даного підприємства, тому що завдання, поставлені в роботі, вирішують реальні проблеми підприємства і можуть бути використані з метою підвищення результативності та ефективності його діяльності.

Фінансово-економічна інформація, передана ТОВ «Бріюшь» для виконання кваліфікаційної роботи, підпадає під дію внутрішнього «Положення про комерційну таємницю» та не підлягає оприлюдненню.

Директор
ТОВ «Бріюшь»

О.О. Місюренко

ВІДЗИВ
на кваліфікаційну роботу студентки групи 072-18зск-1
Губіної Дар'ї Валентинівни

на тему «Фінансові ресурси підприємства і джерела їх формування (на прикладі ТОВ «Бріюшь»)» представленої для присвоєння ступня «бакалавр» кваліфікації «бакалавр фінансів, банківської справи та страхування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

1. Мета кваліфікаційної роботи – на основі аналізу джерел фінансування підприємств надати рекомендації з оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства з метою поліпшення фінансових результатів його діяльності.

2. Обрана тема актуальна через те, що від належного формування фінансових ресурсів та ефективного і цілеспрямованого їх використання багато в чому залежить своєчасність та повнота фінансового забезпечення фінансової діяльності та розвиток підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою та кредиторами.

3. Тема дипломної роботи безпосередньо пов'язана з об'єктом діяльності бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – аналізом фінансових ресурсів та визначенням джерел фінансування підприємств.

4. Задачі дипломної роботи відповідають вимогам освітньо-кваліфікаційної характеристики.

5. Автором спланована оптимальна структура фінансових ресурсів підприємства за двома критеріями: з критерієм мінімізації її вартості, критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності.

6. Робота з керівником кваліфікаційної роботи вважається доброю. Практичне значення результатів дипломної роботи полягає у рекомендації, реалізація яких дозволить визначити та обґрунтувати можливий спосіб фінансування діяльності ТОВ «Бріюшь» з позицій забезпечення фінансової стійкості, мінімізації витрат на залучення окремих джерел капіталу та підвищення ефективності його використання.

7. Самостійність виконання завдань дипломної роботи хороша.

8. Виконання презентації. Презентація віддзеркалює основні положення кваліфікаційної роботи.

9. Дотримання стандартів. Оформлення пояснювальної записки виконано у відповідності зі стандартами ЄСКД.

10. Робота Губіної Д.В. виконана на замовлення підприємства та отримала позитивну оцінку його керівництва.

Таким чином констатуємо, що кваліфікаційна робота Губіної Дар'ї Валентинівни рекомендується до захисту з оцінкою 76 балів.

Науковий керівник
кваліфікаційної роботи бакалавра
к.е.н., доц. кафедри ЕА і Ф

Цуркан І.М.